Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз | ШОАТТА, 25 июнь, 1977 шу. | № 76 (5743). | Мах 2 кап.

БАЬЦАДААРАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМАШ

Тоъал ха я Шалински района Ленина цIерагIча колхозе теплицашка баьцадаараш кхеду. Укх юбилейни шера 47 теплицашка нарсаш кхееш я Умаев Салмана кулгаллу бригада.

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта тIатеIIа болх беш ба хIанз кхаш леладераш. Цар дош деннад 165 тонн нарсаш паччахьалкхенга йохка, план 144 тонн йолаш.

Ши кIира совгIа ха я колхоз теплицашка кхедаь баьцадараш паччахьалкхенга дохкаш йола. ХIанзле 40 тонн гаргга нарсаш заготовительни пункташка дIакхьачай.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

СОВЕТСКО-ФРАНЦУЗСКИ ДОКУМЕНТАШТА КУЛГАШ ЯЗДАР

22 июне, Рамбуйерча Дворецe торжественни хьале кулгаш яздир советско-французски документашта.

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежневен Французски Республика Президента В. Жискар д'Эстэнен кулгаш яздир:

Советско - французски Декларацена;

Советски Союзон Францен дуьнен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара хьакъехьа цхьана яьча заявленена;

Ядерни герз дIа-хьа ца даржийтара духьаларча Советско-французски Декларацена.

Иштта кулгаш яздир Советски Социалистически Республикай Союза правительстванен Французски Республика правительстванен юкъе транспорта даькъе цхьана къахьегаран Советски Социалистически Республикай Союза правительстванен Французски республиканен юкъе химе даькъе цхьана къахьегаран яьча соглашенена а.

Царна кулгаш яздир: Советски Социалистически Республикай Союза правительствана хьалхара КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос. Французски Республика правительствана хьалхара Франце кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Л. де Гиренгос.

Цу дийнахьа кулгаш яздир экономикан промышленностен даькъе итт шера советско-французски цхьана къахьегара программана долча протокола.

Цунна кулгаш яздир шоай правительствашна еннача бокъонех СССР арахьарча торговле министра Н. С. Патоличевен Франце арахьарча торговле министра А. Росснен.

Уж кулгаш яздеш цига хилар:

Советски оагIонгахьара — КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, арахьарча торговле министр Н. С. Патоличев, граждански авиаце министр Б. П. Бугаев, Францера СССР посол С. В. Червоненко, КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш А. М. Александров, А. И. Блатов, КПСС ЦК Дуьнен халкъашта юкъерча отдела заведующе хьалхара заместитель В. В. Загладин, ТАСС генеральни директор Л. И. Замятин, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель А. Г. Ковалев, СССР МИД коллеге член Ю. В. Дубинин.

Французски оагIонгахьара — премьер-министр Р. Барр, кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Л. де Гиренго, премьер-министра волчара экономикан финансайн бIаpччача бокъон министр Р. Булен, арахьарча торговле министр А. Росси, СССР-ера Франце посол Б. де Лесс, кепайоазон деша вола президента советник Ж.-Ф. Лека, президента дипломатически советник Г. Робен, президента советник Ж.-П. Дюте, МИД-а экономически департамента директор А. Фроман-Мерис, экономикан финансайн министерства арахьарча экономически бувзамий управлене директор Ж. де Морель, МИД-а европейски отдела директор Ж. Андриани. Документаш кепайоазон тIа арадоал.

(ТАСС).

ЯЛАТ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

ХIАРА САХЬАТА КХОМБЕШ

Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе гурахьа дIадийна дукха ялат да: 620 гектар кIа, 259 гектар мукх, 26 гектар кен. Из деррига беркат, хIара буртига кхом беш, лоацпача хана чуэца дага ба колхоза кхаш леладераш.

«Екхан латтача хIара сахьатах пайда эца» яхача девизагIа дIаболабаьб механизатораша кIинарс. Хьалхарча гектараш тIара мукх хьакха бокъо елар коммуниста Эльдукаев Исас кулгалдеча звенона. Из звено латт кхаь сагах. Хьалхарча дийнахьа сменни норма кхоачашъеш 12 гектара тIара мукх хьакха карагIдаьлар Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча говзача комбайнера Какаен Камала. Цунга гIорташ ялат хьеккар Эльдукаев Исас, Жакаев Iумара.

— ХIара гектара тIара соахкарчул цхьа центнер дукхагIа йолаш, 30 центнер мукх чуэца дага да тхо, — йоах агронома Дадаев Адама. ХIаьта лаьрхIар кхоачашдара хIанз ялат чуэцача хана беррига низ тIа а бохийтаргба.

Кагиров Хьусена кулгалдеча шоллагIча звенона чубоагIа йоккха опыт йола комбайнераш Кагиров Бауди, Мадаев Мухьмад, коммунистка Жакаева Хьава. Ши звено шоайла социалистически яхье яьннай ялат ма-могга цIенагIен сихагIен чуэцар духьа.

— Укх шера хьувкъам чуберзабе аттагIа хургда, лоалахарча боахамашкара еха ца езаш машинаш тоъал йоландаь, — йоах А. Дадаева.

Дийнахьара норма 15 тонн йолаш, 18 тонн мукх хьатта дIахьу шофера Абубакаров Мусас. Иштта овсаре болх бу лафетацца ялат дIакхухьача трактористаша Элиханов Вахас, Цехоев Сайд-Мухьмада, Алиев Iимрана.

КIинарс дикагIа дIагIоргболаш хьалаш вIаштIехьдаьхад укхаза. Дагадоацаш цIи яьлча из йоас новкъостал дергдола гIирс ба хIара комбайна тIа.

Агрегаташка цахаддаш болх байтилга а вIаштIехьдаьккхад колхоза кулгалхоша. Цу гIулакха кийчъяьй «техничка». Цу тIа болх беш ва Гайтамиров Мухьмад — йоккха опыт йола механик. Комбайне моллагIа машина ехача из сиха тоае ховргдолаш ба техника дика йовзаш вола сварщик Межиев Рамзан, слесарь Алиев Мухьмад.

Укх бехктокхамеча хана хIара минута хьурмат де дезилга кхетадеш ба повараш Какаева Медина ти Джамалдаева Iайнаи. Кхай тIа ханнахьа кхача бахь цар механизатораште.

Мукх чуийца боаллаше а кхай тIара ча дIа а даьккха лаьтта оахаргда. Колхоза механизатораша лаьрхIад цу кхашка мошача доакъара лаьрхIа хьажкIаш дIае.

Кхашкара балхаш доагIача тайпара дIагIоргдолаш кулгалде хов бригадира Мисербиев Мурада.

— Уйла тIайохийташ йийшар тха бригадерча болхлоша кердача Конституце проект,— йоах М. Мисербиева. — Цу документа тIара хьакъоастаде безам бар са 11-ча статья тIара дешаш: «Колхозийи кхыча кооперативни организацейи цар объединеней доалахье я производства средстваши цар уставной декхараш чакхдахара гIулакх деш йола кхы тайпа имуществои. Колхозашкара лаьтта мах боацаши йилла ха йоацаши леладе царна тIачIоагIду. Паччахьалкхено гIо ду колхозно - кооперативни доалахье дегIайоалаяран паччахьалкхенчоа из гаргайнгаран...» Цу дешаша хьагойт колхозхой вахар тоадара мел йоакхо ю Коммунистически парте, Советски правительства. Из кхета а деш вай хьамсара Даьхе гIадъюгаш ма-хулла дикагIа хьувкъам чуэца чIоагIо яьй оаха.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера сийна колхозо тIанйца социалистически декхараш зIамига дац. Цар лаьрхIад план 200 йолаш — 250 тонн кIа, план 150 йолаш — 170 тонн мукх паччахьалкхенна дIабала.

ХIаьта хIанз чуэцача хьувкъамга хьежача гуш да лаьрхIар кхоачашде царна карагIдаргхилар.

М. ЦУРОВ.

Сурташ тIа: хьалхарчун тIа Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе ялат чуэцаш да. ШоллагIчун тIа (аьрдехьара аьттехьа) Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза бригадир Мисербиев Муради комбайнер Какаев Камали.

И. ПЛИЕВА сурташ.

СУХАЛБЕ ДОАКЪАР IАЛАШДАРА

Рейд

Доакъар Iалашдара мел йоакхо ю хьожаш хилар тха газета рейдови бригада укх деношка Назрановски района цхьадолча боахамашка.

«Назрановский» совхоз. Цу боахаме планагIа 1760 тонн йол, 2000 тонн сенаж, 400 тонн баьций витаминни хьоар Iалашде дезаш да гурахьа дIайийнача культурех, эрий тIаьяначен лаьрхIа дIайийначев баьцех. ХIаьта мишта кхоачашду из декхар цу совхозе?

Тхо хиннача дийнахьа Iалашдаьр 569 тонн сенажи 63 тонн баьций витаминни хьоари мара дацар. ХIаьта цхьайолча районий дукхагIдолча боахамаша сенаж Iалашъяра шера планаш дикка тIеххкоачашъяь хилар дагалаьцача гуш да цу совхозе сенаж кийчъяра балхаш геттара во лелилга. ХIаьта аьлах дувца эшаш а дац. Из хьекха касарех Iойилла мара яц.

Цу кхоачамбоацара бахьанаш гучадоахаш:

— Хаоттама хьалаша чIоагIа новкъарло ю тхона доакъар Iалашдара, масала, аьла хьекха люцерна йокъаяларга хьежаш даггIаше а догIа дийлхар. Цул тIехьагIа из шозлагIа йокъаялалехьа юха а догIа дийлхар, — аьлар хIанз совхоза директора декхараш кхоачашдеш волча керттерча агронома Бекмурзиев Къурейша.

Ала хIама доацаш дика вIаштIехьбаьккхаб укхаза баьций витаминни хьоар даккхара болх. Кхаь сменагIа агрегатага болх байташ дийнахьен буси юкъера лаьрхIача 6 тонн баьций витаминни хьоар доаккх Гардановгlар Исраила, Мувсас, Мадината.

Цар болх тийша ба шиь ханнахьа аьта буц хьатIаярах. ХIана люцернах доаккх цига баьций хьоар. Люцерна хьокхаш Плиев ИсмаIал ва, хIаьта АВМ-0,4 агрегата лафетаца хьатIакхухьар цун воI — Мухьмад. ГардановгIар дезала санна балха нормаш юкъера лаьрхIача 140—160 процент кхоачашъеш къахьег ПлиевгIар даси воIои.

Йоакхо яьй совхоза кулгалхоша баьций витаминни хьоар доаккхача къахьегача наьха балхацара безам совбаккхара а. Иштта, дика а долаш нормал совгIа баьций витаминни хьоар даьккхача хIара сменана ахчан преми лу.

Доакъар дукхагIа Iалашде йиш хулийтаргйола торонаш а вIаштIехьъяьхай укхаза. Иштта, сомий беша гаьний мугIараште юкъе доакъара лаьрхIа кенаца цхьана горох дIайийнай, трактор дIагIоргйоацача моттигашка эрий тIаьяна буц мангалашца хьакха лерхI. Цига керттерча даькъе хIанз свекла кхееш бола нах хургба мукъа йолча хана болх беш. Совхоза администрацеца баьча бартагIа Iалашъяьча аьлах 50 процент царна дIалургья.

Цул совгIа доакъар Iалашдара укх шера совхоза новкъостал де шоашта декхар тIанйцад «Электроинструмент» завода, ПМК-4 болхлоша а. Дика хургдар хIанз догIо йошаеш, маьлхо йокъаеш кхашка улла йол хьаьзца уж дIаоттаборе.

Лоацца аьлча, доакъар Iалашделга алсамдаккха йиш хулийта дика торонаш я цу совхозе. Цхьабакъда царех ший ханнахьа пайда ца ийцача гIулакх хургдац-кх.

«40 лет Октября» яха совхоз. Укхаза планагIа 725 тонн йол, 720 тонн сенаж кийчъе, 350 тонн баьций витаминни хьоар даккха дезаш да укх шера. ХIаьта тхо цу боахаме хиннача дийнахьа цига Iалашъяьр 50 тонн йоли дукха хIама ца эшаш 40 тонн баьций витаминни хьоари мара дацар. Сенаж йолла болабеннабацар. Цхьабакъда, цхьа хIама белгалдаккха деза. Из болх ма-могга сихагIа чакхбаккхара тIатеIIа къахьегаш бар совхоза болхлой. Хьекха, боарамагIа йокъаенна буц, кхай тIара сенаж йоллача дIакхухьаш сихъенна лелар автомашинаш. Хьинаре къахьегаш бар хьекха буц гул а еш из машинашта тIайотташ хинна механизатораш а.

Цхьа хIама во дар. БоарамагIа атанза яр сенажа кIоага чу йоллаш хинна буц. Сенаж кийчъяра технологе бокъонашка хьежжа чуйоллаш йола буц дика аьта хила еза. ХIаьта укхаза телхаю сенаж кийчъяра технологи.

Хьежар тхо аьла люцерна хьекхача кхай тIа а. Цига хьаца эцаш йол уллар цхьацца йолча моттигашка. Хила маезза дика яцар Iалашъяь йол а. БоарамагIа йокъаенна яле а ший ханнахьа ца хьаккар бахьан долаш йоккхий чIегIаш йолаши тIера боарамал дукхагIа лорд Iоежаи я аьла Iалашъяь люцерна.

Баьций витаминни хьоар даккхара болх во вIаштIехьбаькхабац «40 лет Октября» яхача совхозе а. Хьинаре къахьег баьций хьоар доаккхаш боахкача наха. Цхьабакъда хьатIакхухьа буц сов тIуна хилар бахьан долаш низткъа мара карагIдалац баьций хьоар даккхара план кхоачашъе. Цул совгIа агрегата тIа яц пишка йIовхал хьахьокхаш йола термометр. Термометр ца хилар продукцена воча оагIорахьа Iаткъаш хиларах шеко яц.

— Доакъар Iалашдара балха темпаш лоха я хаоттама хьалаша новкъарло яр бахьан долаш, — яхаш дувц «40 лет Октября» совхоза директора Дзейгова а.

Бакъдар бакъ хила деза, укх тIеххьарча хана каст-каста йоачан хул районе. ХIаьта а укх хана хIара шера хIана хилац аьнна районе йоачан хулилга теркалде дезаш бар совхоза кулгалхой. ХIаьта болх а цунга хьежжа вIаштIехьбаькхха безар. Цудухьа доакъар Iалашдар ледара леларах бола беррига бехк Iалама тIабиллача нийса хургдац. Сенаж, йол Iалашъяра балхаш лерттIа вIаштIехьа ца дахарах бехке бараш алхха совхоза кулгалхой ба.

Доакъар Iалашдара вIашагIъехка бригадаш я цу боахамашка. ДукхагIча даькъе доакъара лаьрхIа кхыча кхаш леладераша дIайийна культураш я цар чуэцараш. Цхьабакъда бакъахьа хургдар вай республика дикагIдолча боахамашка санна, доакъара дIаюв еррига культураш кхеярахи уж доакъара чуэцарахи беррига бехктокхам тIа а буллаш, совхозашка доакъар Iалашду къаьстта механизированни отрядаш вIашагIъехкача. Цу гIулакхо доакъар Iалашдерий говзал лакхъергъяр, наьха бехктокхам айберг бар, цунца цхьана къахьегама овсарле лакхлургъяр.

— Соахка цу тайпара отрядаш вIашагIйоххa делча гIулакх хилаьзар тха, — йоах Бекмурзиев Къурейша.

Тамаш а яц. Механизированни отряда хьакъоастаде деза лаьрххIа лаьтта, из Iалашъе еза техникаца, дIадувча фуца, белгалъе еза севообороташ, механизированни отряд вIашагIйоллар мел пайдане гIулакх да нахага дIахайта деза. Из шедар уйла тIаяхийта де дезаш а ха эшаш а да. Механизированни отряд цIаьхха вIашагIйолла гIертарах хIама хургдац.

Лоацца аьлча, доакъар Iалашдеча кхоачамбоацараш дукха да цу шин совхозе. ХIаьта уж ма-хулла сихагIа дIададахара сухалбе а беза.

«Сердало» газета рейдови бригада: Х. ЯЛХАРОЕВ, Нохч-ГIалгIай республика юрта боахама министерства керттера агроном; С. МАРХИЕВ, юрта боахама министерства доакъар Iалашдеча отдела инженер; М. ХАМАТХАНОВ, тха спец. корр.

Яхьа беркат

Производства эффективности деррига балхий дикали лакхъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба Грозненски электромеханически завода болхлой. Массайолча цехашка, участкашка, бригадашка чIоагIденна дIаэттад хIара балха денна мах белга, коллективний хIаране ше-шийн социалистически яхьий итогаш елга. Ала деза вай республика промышленни предприятей коллективашта юкъе «ХIара балха денна — дикала Знак» яха грозненски химиккий болам цу завода коллективо эггара хьалхачарца хьаллаьца хилар а.

— Коллектива юкъе яьржача социалистически яхьа дукхагIа терко еш, керда формаши методаши юкъекхухьаш да тхо, — аьлар партбюро секретара В. В. Когана. Цу гIулакхо доккха гIо ду балха толамаш совдаха, къахьегама овсарле лакхъе.

Цехашка, участкашка хIара денна баьча балха итогаш ю. Яхье хьалхара моттиг яьккха коллектив завода Сийлен доска тIа йоакх. Цул совгIа цехашка, участкашка арахец пенгазета, «Молния» яха листок. Цар тIа белгалйоах хьалхле лелаеш йола коллектив, дикагIа бола болхлой. Цига дувц арахецаш йола продукци дика хила езилга. Продукце дикалга хьожаш вIашагIъелла болх беш комисси я цехашка, участкашка. Цу комиссе юкъевоагIа мастер, профорг. Цар журнала тIа дIаязду дийнахьа болхлочо арахийцача продукцех шоашта зеденнар. Къахьегама толамаш а доахаш дика продукци арахийцараш Сийлен доска тIа боах. Иштта, завода болхлоша дIадахача шера хьинаре къахьегарах сийленца кхоачашдир тIанйца социалистически декхараши шера плани. ХIаьта укх шера а шоай толамаш кхы лаьгI ца долийташ хьабоагIа уж. Хьалхарча квартале лакхара толамаш дахарах республикански Сийлен доска тIа яьккхар завода коллектив.

Ала деза укх шера пхе бетта продукци маьхала яккхара план 101 процент кхоачашъяьй заводо, хIаьта къахьегама овсарле планал ши процент гаргга лакхъеннай.

— Тха болхлой хьинар кхы а чIоагIагIа айдаьд СССР кердача Конституце проекто, КПСС ЦК майски Пленуме парте ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева яьча докладо, — йоах Коган Владимир Вениаминовича. Даьхен рузкъа совдаккхара кхы а дикагIа къахьегара керда декхараш хьалхашка уттаду болхлоша.

Заводе арахеца керттера продукци я трансформаторни подстанцеш, силови распределительни шкафаш, низковольтни аппаратураш, иштта кхыйола продукци. ДIадахача шера тха цхьан продукцена дикала Знак елар. Нахага болх дикагIа байтара, продукци дикагIа йолаш арахецара де дезаш дола гIулакх гойташ, массе моттиге хьалхле лелаеш шоашкара масал гойташ хьабоагIа коммунисташ. Уж ба линейни участка заливщик Комаров Петр Васильевич, кхоалагIча цеха слесарий бригадир Вагапов Хабибула. Уж сентябрь бетта чотах болх беш ба. Дикача къахьегама толамаща накъабоагIа уж Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара. Иштта хьалхле лелаеш, завода юкъарча вахаре доккха дакъа лоацаш ба коммунисташ инструментальни участкера токарь Астафьев Борис Максимович, сварщикаш Резниченко Николай, Калашников Леонтий Федорович, Сальников Владимир Андреевич, дукха кхыбараш.

Шоашкара дика гIулакхаш гойташ, шоай говзали опытн кагирхошта дIалуш бола къахьегама ветеранаш а кIезига бац заводе. Царех ба райсовета депутаталла хержа бола механически участкера токарь Смирнова Анна Петровна, бригадир Падьячева Мария Степановна, иштта кхыбараш.

Заводе хьалхле лелаеш хьайоагIа Кваша Иван Федоровича кулгалду механически цеха коллектив. ДIабахача пхе бетта план тIеххкоачашъяьй цу коллективо. Цехе кIезига бац йоккха опыти говзали йола болхлой. Цар даим гIо ду керда балха баьхкача къонача болхлошта, дIаIомабу продукци дика йолаш арахеца. Нагахь санна гIалат даьнна моттиг нийсъелча из гIалат царгара кхы даргдоацаш хоза уж къона болхлой кхетаргболаш хьехар ду.

СССР кердача Конституце проект Iомаеш, дег тIара къоабалъеш, кхы а дикагIа къахьега лаьрхIад предприяте болхлоша. Ди тIехьагIа шерагIа яржаш латт цига Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара йола социалистически яхь.

О. ШАДИЕВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КОНСТИТУЦЕ ПРОЕКТ ОТТАЯРА ЙОЛА КОМИССИ ВIАШАГIЙОЛЛАРАХ БОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето СОЦАМ БУ:

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Конституце проект кийчъяра комисси вIашагIйолла укх составах:

комиссе председатель:

Власов А. В. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь;

комиссе членаш:

Албастов И. А. — Нохч-ГIалгIай АССР юстице министр.

Ахматова Р. С.—Нохч-ГIалгIай АССР писателий Союза правлене председатель;

Байбулатов Н. К. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателя заместитель;

Баматгиреев М. Ш. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIа секретарь;

Безуглый Д. К. —«Грозненский рабочий» яхача газета редактор;

Беков С. М. —КПСС Назрановски райкома хьалхара секретарь;

Белозеров В. Н. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча паччахьалкхен кхерамзлен комитета председатель;

Беляев О. С. — профессиональни союзий Нохч-ГIалгIай областной совета председатель;

Бисултанов Ж. — «Пищемаш» яхача аргунски завода сборщик, СССР Лакхехьарча Совета депутат;

Боков Х. Х. — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель;

Бузуртанов М. О. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь;

Дидигов Т. М. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателя заместитель;

Дмитриенко В. И. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома организационно - партийни балха отдела заведующи;

Дорохов М. А. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь;

Кагерманов А. Д. — КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхара секретарь;

Керимов М. А. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель;

Керимов М. М. — къахьегамхой депутатий Ачхой-Мартановски районни Совета исполкома председатель;

Кожуховский С. Н. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателя хьалхара заместитель;

Магомадов Л. Д. — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь;

Махмудхаджиева Т. У. — ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь;

Правенький Н. Я. — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь;

Расторгуев Ю. Л. — академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Къахьегама ЦIеча Байракха ордена Грозненски мехкдаьтта института ректор;

Ростов А. И. — Нохч-ГIалгIай АССР прокурор;

Саламова Р. А. — Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитета председатель;

Семенов Н. И. — КПСС Грозненски городской комитета хьалхара секретарь;

Синельников С. В. — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателя заместитель;

Сорокин В. А. — «Грознефть» яхача объединене генеральни директор;

Табацкова В. Г. — КПСС Шелковской райкома хьалхара секретарь;

Умхаджиева М. С. — «Горец» яхача совхоза доярка, Ленински комсомола преме лауреат, СССР Лакхехьарча Совета депутат;

Эсмурзиев Ш. Х. — бурувтохара балхий Малгобекски управлене кIоарга тохкама бурув деттача контора бурувдеттар, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1977 ш., 22 июнь.

Тахан—Ерригсоюзни комсомольски субботник

ХIАРАНЕ ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАРГДА

Района комсомольцашен кагирхошен раьза хинна тIайнцар 25 июне комсомольско-кагирхой субботник де аьнна ВЛКСМ ЦК VII пленумо баь соцам.

Дукха ха йоаццаш хиннача ВЛКСМ райкома бюрос дийцар: «Еррнгсоюзни комсомольско - кагирхой субботник дарах» дола дош, субботник чакхдаккхарга хьожаш хургйола районни штаба состав чIоагIйир. Цунца юкъебахийтар юххьанцарча комсомольски организацей секретараш, КПСС райкома, профсоюзнии кхыча общественнии организацей викалаш.

Субботник дар района кагийча нахен мехкарашен къоабалдеш гIулакх да. Колхозашка, совхозашка, промышленни предприятешка, кагирхоша болх мел беча моттигашка шерра кийчо яьй Еррнгсоюзни комсомольско - кагирхой субботник дика чакхдаккхара. Цу дийнахьа массане а цхьатарра хьинаре къахьегаргда 37 комсомольско - кагирхой коллективо. ВЛКСМ ЦК соцам эггара хьалха хьаллаьцар «Ассинский» совхоза комсомольцашен кагирхошен. ВЛКСМ комитето шерра гулъяьча заседане белгалдир хIара комсомольца, кагирхочун декхараш. Субботника доакъашхой баьцадаараште оасар деш, гуржий боалаш гулбеш хургба. Цу дийнахьа болх беш хургья керда вIашагIъелла моша доакъараш кийчду комсомольско - кагирхой бригада. Субботник долча дийнахьа 50 тоннал кIезигагIа йоацаш сенаж кийчъе лерхI.

— Цу тайпара субботникаш делга дика традици а хинна дIаэттад, — йоах райбыткомбинатерча хIамаш тегача комсомольско - кагирхой цеха кулгалхочо Евлоева Зулас. — Еррнгсоюзни субботник дола ди къахьегама овсарле лакха йолаши дикеи болх барца белгалдаккха лаьрхIа ба райбыткомбината кагий нахи мехкарий.

Еррнгсоюзни субботник долча дийнахьа 15 эзар совгIача сома маьха тайп-тайпара реагенташ хьаергья химически реагентий Карабулакски заводе. Цу дийнахьа тиша аьшк гулдеш, шоаш шефство лелаеча колхоза баьцадаараште оасар деш хургба кагий нах.

— Нагахьа зIамига сaг хургвац хетаргахьа, кагирхой эггара лакхагIча форуме — кагирхой студентий Дерригдунен фестивале ваха безам боацаш, —йоах районни Совета депутаталла хержача Пенкин Юре,— химически реагентий Карабулакски завода ВЛКСМ комитета секретара. — Цудухьа нийса хет сона Еррнгсоюзни комсомольско - кагирхой субботник де аьнна ВЛКСМ ЦК-ас бaь соцам. ХIанз тхога хьежаш да гIулахх.

Еррнгсоюзни субботник ка бола ялаташ чуэца долалуча хана нийслуш да. Района кхашка болх бе араяргйолча 175 комбайнах хIара пхелагIа яр къонача механизатораша лелаергья.

Юртбоахама техникума дешархоша дешарах шоаш мукъбаьннача хана дакъа лоацаргда шоаш шефство лелаеча колхоза моттигаш тоаеча, гIирсаш хьалдеча, оасар деча, общества пайдана дола кхы тайпа балхаш деча.

Школашкарча дешархоша субботник долча дийнахьа колхозашка, совхозашка, дешархой производственни бригадашка болх бергба, школашта ремонт еча, царна гонахьара моттигаш хозъеш тоаеча, тиша аьшк, макулатура гулъеча дакъа лоацаргда.

Еррнгсоюзни комсомольско-кагирхой субботнике дакъа лоацаргда районерча 7 эзар совгIча зIамигача сагои йоIои. Кагирхой хьинареча къахьегамо хьахьокхаргда КПСС ЦК майски (1977 шу) Пленума решенеш, СССР кердача Конституце проект цар массане а цхьатарра къоабалъеш хилар.

А. СИНЧИНОВ, ВЛКСМ Сунженски райкома хьалхара секретарь.

ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача денна толамна накъабахар духьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба «Малгобекский» винсовхоза болхлой. Ший бутт йистебоалаш ах шера план кхоачаш а еш 1400 центнер совгIа шура дIаелар Даьхенна цу боахама шурийтоварни ферма болхлоша.

Укх деношка газета тIа кепатеха араяьннача кердача Конституце проекто кхы а чIоагIагIа хьинар айдир хьайбаш леладерий. Ер ах шу чакхдаьлча шоашта планал совгIа кхы а 400 центнер шура паччахьалкхенна дIаяла лерхI цар.

М. ДАСКИЕВ.

ШЕРРА, ГУЧЧАХЬА, ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪО ДАКЪА ЛОАЦАШ

ЯЛХАЗЛАГІА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПХЕЛАГІЧА СЕССЕРА

Нохч-ГІалгІайчене, берригача вай мехка санна, къахьегамен политически хьинар айденнача хьале ювц СССР Конституце проект. Дупен тІа хьалхарча социализма мехка карагІдаьнараш, вай халкъ Советски Союза Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета гонахьа тІа-тІа чІоагІагІа кхоталуш хилар хьагойташ дола из дегаш урауттаду документ республика къахьегамхоша массава раьза волаш къобал а ду, хьал а лоац.

22 июне хиннача СССР Лакхехьарча Совета сессе корта болаш йийцар вай вахара Керттерча Закона проект, «СССР Конституце проектахи, КПСС ЦК Генеральни секретара Конституционни комиссе Председатела новкъоста Л. И. Брежнева КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленуме яьча докладагІа хьадоагІача къахьегамхой депутатий Нохч-ГІалгІай АССР Советий декхарехи» доклад йир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара, депутата **А. В. Власова.** КПСС Центральни Комитета Пленуме яьча нов. Л. И. Брежнева доклада тІа керда Конституци хиланза ярг ца хилар, цун боккха лоархІам, социализмана карагІдаьнараш кІоаргга а массе оагІорахьара а хьахьекхалга белгалдаьккхар цо. 1936 шера Конституци тІанийцачул тІехьагІа вай советски социалистически общество а дерригача дунен тІа а хинна хувцамаш шоаш долча тайпара хьахьекхад. Еррига советски республикаш дегІаахара лакхача боарамга кхаьчай. Коммунизм хьалъеча, коммунизма материально-технически база вІаштІехьйоаккхача дакъа лоацаш я царех хІараяр.

Из къьгга гуш да вай автономни республикага хьежача. Докладчика белгалдаьккхар укх дІадахача шовзткъа шера ше дегІаяра даькъе республика цхьаькха геттара боккха гІа баьккха хилар. Промышленни производство наьха сакна дегІаенай. ХІанз 130 йоккхача промышленни предприятеша шера арахец 1,5 миллиард сома маьха гаргга продукци. Теркам тІаозаш да цхьа хІама. Алхха Грозне хинна ца Іеш промышленни предприятеш я ерригача республике. Республикана Іалаьмате боккха лоархІам болаш да из, хІана аьлча по йиш хулийт нохчийн гІалгІайн къамех болча нахаца болхлой класса, инженерий, техникий мугІараш шерде.

Доккхий хувцамаш хиннад юрта боахаме а. Республика экономика цу даькъана хІара шера дуккхагІа капитальни вложенеш хьежаю. Цунга тІа-тІа дуккхагІа кхоач тайп-тайпара техника, дуккхагІа хул специалисташи механизатораши. Республике шерра даьржад капитальни гІишлош елга, гІишлошъеча организацешка къахьегаш ва 23 эзар гаргга саг.

Тамашийна хувцамаш хиннад халкъа образоване, унахцІено лораеча, культура дегІайоалаеча, республика духовни вахара кхыча доакъошка.

Республика болхлойн колхозхойн, Іилмахойн, йоазонхойн, педагогий, артистий, художникий вахар берригача мехка вахарах дІакъоастаде йиш йолаш дац, хІаьта кердача Конституце проект лархІа йоагІа вай общества дерригача доакъошка хиннача кІоарггача хувцамий итог хинна ца Іеш, коммунизмага бІубенна дІахьалхашкахьа дахара, мехка дерригa къамаши народносташи дІахо массе оагІорахьара дегІакхувларен гаргакхувларен закон а санна.

ДІахо докладчика чІоаггІа доашхаш дийцар Конституце проекта керттерча башхалонех, цун чулоацамах, хІанз долаш долча Конституцега диллача кердачун проектана юкъедихьача хувцамех. Цу хаттараштa хоадам боллаш жоп деннад новкъоста Л. И. Брежнева КПСС ЦК майски Пленуме яьча доклада тІа. Конституце проекта чулоацама керттера лостам — социалистически демократи шерьелгеи кІоаргъелгеи. Цу деша вай партен правительстван даим Іалаьмате чІоагІа теркам тІа а ахийтаб, тІа а ухийт.

Демократе проблемай лоархІам сенах латт аьлча, из латт наьха вахарца из юкъарчал доацаш бувзам болаш хиларах, общество хулача процессий хьинаре доакъашхо хила, шин кхела да хила, шин мохк дегІаахара овлан тІара дешаш къестаде сага безам хиларах. Маларра аьлча, паччахьалкхени социальнии декхараш кхоачашдеча дуккхача наха хьинаре дакъа лацарах латт Советий Іаьдала низ. КПСС XXV съезда положенеши установкаши хоадам боллаш юкъейихьай СССР Конституце проектана. Цу тІа паччахьалкхен гІулакхашта доал деча къахьегамхой юкъеозара керттерча формах цаІ хиларах тарра дІахо дегІайоалаю Советаш вІашагІъехкарен цар балхен демократически принципаш. Общества вахара-керттера дола дешаш къестадеча цар лоархІам лакхбе лерхІ.

Советий влияни чІоагІъялар, цар сий лакхдалар къьгга гучадаьлар моттигерча Советашка дукха ха йоацаш хиннача хоржамашка. Из тешаш хьагойт харжархоша кхаж тоссаш хьинаре дакъа лацаро. Дика а лакхача политически боараме а чакхдаьлар вайцига хоржамаш. 19 июне республика еррига моттигерча Советашка хержав 9482 депутат, е цул хьалхагІа хиннача хоржамашкарчул 126 депутат дуккхагІа.

Шоашта еннача полномочеех пайда а эцаш, Советаша хІара шера хьинарегІа къестаду боахамен культуран дешаш, йоакхо ю планаши социалистически декхараши кхоачашдара, къовсам лоаттабу материальни, финансови, кахьегама ресурсаех дикагІча тайпара пайда эцара тІехьа.

Эргабоахаш тоалу Советий организационно-массови болх. Цар толаме болх бара эггара чІоагІагІа эшар фуд аьлча, из да Советаш, цар исполкомаш, беррига депутаташ шоашта тІалатта бехктокхам кхетабеш хилар. Цхьабакъда, белгалдаьккхар докладчика, дуккхача депутаташа Советий балха юкъе ледара дакъа лоац, харжархоща доагІача бесса бувзамаш леладац. Партийни советски органаш декхарийла я депутаташтa дуккхагІа новкъостал де, халкъа хьалхара цар сийн бехктокхами лакхбара даим йоакхо е. ХІанз, декхараш тІа-тІа доккхагІа а чоалханегІа а хулача хана, геттара лоархІаме да доагІ-доагІача законаша чІоагІъяь йола тІахьожам лоаттабара Советий функцеш чІоагІъяр. Цо чІоагІъергья партийни паччахьалкхени дисциплина, тоадергда вай кадрашта кхетам лулга, новкъостал дергда боахамен культуран дерригача доакъошка керда толамаш дахара.

Докладчика дувц общественни объединеней, самодеятельни организацей, къахьегамхой коллективай тІа-тІа лакхлуча лоархІамах. Из да вай парте принципиальни накъо дІадехача тайпара, производствана доал дара демократически хьисапаш дегІадоаладара цу еча йоакхонга хьежжа.

ДІахо докладчика доашхаш дийцар Конституце проекта тІа дІаязъьяча советски гражданий бокъонийи декхарийи хьакъехьа. Къахьегамен къовсамен яьха а Керттерча Закона проекта тІа дІаязъяь а бокъонаши паргІатонаши боарам боацаш боча я советски наьха. Царна шерра пропаганда е а кІоаргга дІайовзийта а еза. Цунца цхьана кертагІдаха дезa бокъон декхари вІаши юххе латтилга. Массава а дІакхетаве еза паччахьалкхенен общественней хьалхашка декхарийла воацаш бокъонаш йоацилгах я хила йиш йоацилгах а.

Цхьабакъда цхьабараша шоай балха тІа а вахаре а лелаьц законагІа доагІа гІуллакхаш. Республике хІанз а дукха я боарамал тІехдоахаш корта бохабу малараш мела, прогулаш ю, балха ханах бизза пайда ца эца, къахьегамен производственнии дисциплина телхаю моттигаш. Дуккхача районашка дикка дукха нах ба общественни производстве дакъа лоацаш боацараш. КІезига бац цхьаккха болх ца беш лелараш. Декхар сенах латт аьлча, из латт цу тайпара законаш телхадераштa, къоалаш дераштa, паччахьалкхени общественни рузкъа лора ца дерашта духьала районнии юртийн Советий исполкомашa цІенхаштта а лергагІа а къовсам лоаттабарах. БоагІача тайпара кхетама болх ца бар бахьан долаш республике цхьаболча кагирхоша, бераша, кхувш боагІараша нравственноста социалистически нормаш телхаю. Къаьстта ла йиш йолаш дац юртарча интеллигенцеа — хьехархошта, лораштa, кхыча специалистанштa духьала леладу хулигански гІулакхаш. Цу тайпарча нийса доацача гІулакхий боагІаш бола мах бе беза, царна духьала лира къовсам лоаттабе беза.

Докладчика дукха теркам тІабахийтар Конституце проект ювцилга вІаштІехьдаккхара дешашта. Республикански партийни активе хоадам болаш белгальяй из болх чакхбаккхара программа. Конституце проект ювцача дакъа лацар Советий дулхах-цІийх дола гІулакх да. Из болх вІаштІехьбоаккхача кхийна мел волча хІара сагa кхача декхарийла я уж. Эггара хьалха Конституце проект ювца еза керда хержача Советий хьалхарча сессешка. Из ювцилга вІаштІехьдаккхя деза ерригача къахьегама коллективашка, учрежденешкеи дешара заведенешкеи, нах бахача моттигашка еча собранешкеи схьодашкеи, хІаьта иштта кепайоазон тІа, радион телевиденеи гІолла. Къахьегамхой замечанеши предложенеши учет яр корта болаш леладе деза. Критика еча, предложенеш телача сиха а хоадам боллаш а доагІар де деза, гІулакх тоадара эшшар а деш.

СССР Конституце проект ювцара организаторски массово-политически болх беча боккха лоархІам болаш а бехктокхаме а я къахьегамхой депутатий городской, районий, юртий, поселкови Советий исполкомаши аппараташи. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лаца декхарийла ба Лакхехьарча Совета депутаташ, еррига советски боахамен актив.

Ховш ма-хиллара, Конституце проект ювцилгеи Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара кийчо елгеи, социалистически декхараш кхоачашдара тІабербабаь болх белга вІаши цхьана нийсденнад. Цудухьа партийни, советски, боахама органаш декхарийла я хІара предприяте, хІара министерстван ведомстван планаш а социалистически декхараш а кхоачашдара чІоагІа тІахьожам лоаттабе. Укх дІабахача пхе бетта вайна карагІдьаннача юхьиг мара лархІа йиш яц. Промышленносте, гІишлошъеча, юрта боахаме вайнага хІанз а дукха да кхоачамбоацараши пайда эцанза йола торонаши.

Докладчика кІоаргга доашхаш дувц республика халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошкарча гІулакхех, промышленноста, гІишлошъеча, транспорта предприятей коллективай, юрта боахама къахьегамхой саготагІа долча декхарех. Берригa организаторски политически болх, аьлар нов. А. В. Власова, бувза беза кердача Конституце проект ювцаш чакхйоаккхача политически кампанеца. Из болх беча хана теркам тІабахийта беза къахьегама коллективай, партийни, советски, боахама организацей практически гІулакхаш тоадара, кхоачамбоацараш дІадахара.

Мехка керда Керттера Закон тІаэцарца дувзаденна воай республикански законодательство лертІа даккхаэза даргдац вай. Дувцар да кердача Конституце текст кийчъе еза яхилга. Тахан сессе цу гІулакха лаьрхха комисси вІашагІйолла еза вай. Ер шу чакхдоаллаш республика Конституце проект кийчъе а къахьегамхошка ювцийта араяккха а еза цо, хІаьта цул тІехьагІа 1978 шера хьалхарча квартале республика Лакхехьарча Совета сессе йийцa и йийца Конституце керда текст тІаэцаргья.

17 июне Йоккхача Кремлевски дворецe шин болх чакхбаьккхаб нийсазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета ялхлагІча сессе. Депутаташа дегаш гІоздаьнна тІайийцар вай парте ЦК Генеральни секретара болхи СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела болхи цхьаннена тІабиларах йола КПСС ЦК майски Пленума решенеш. Депутаташа массава раьза а волаш нов. Л. И. Брежнев СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла харжарах боца соцам тІанийцар.

КІоаргга политически маІна дола Лакхехьарча Совета из решени берригача советски наха дег тІара къоабалъеш тІаийцай. Эггара хьалха из да вай мехка берригача вахаре, Советски паччахьалкхен чурчей араяьнна хьарчей политически гІулакхашка Коммунистически парте кулгалдечарей лостам телачарей лоархІам лакхбалар.

Шин къамаьл чакхдоалаш докладчика сессе доакъашхой цІерагІа парте Центральни Комитета тешам белар Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша кердача Конституце проект къоабалъергхиларах, КПСС ЦК майски Пленуме нов. Л. И. Брежнева яьча докладагІа практически выводаш ергхиларах, ленински партена гонахьа кхы айххагІа кхота а бенна коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гІулакха юкъе дакъа лоацаргхиларах, КПСС XXV съездо оттадаь доккхийи къахьегамех декхараш кхоачашдергхиларах, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха боаггІача тайпара накъагІоргхиларах.

Пренешка эггара хьалха къамаьл дир къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председатела депутата **В. М. Шамардина.**

— ЧІоаггІа уйла тІа а яхийта Конституце проекта статьяй мугІараш дешача хана, дІаихача шерашка вай халкъон партен мел даьчун уйла еча хана, — аьлар цо, — хІаранена къьгга гуш да Іалаьмате боккхача балхах хьахиннар, хоалуш да шин кхоане бахьан долаш халкъа карагІдувла доккхий гІулакхаш.

Вай мехка экономике, советски общества социальни вахаре хинна Іалаьмате доккхий хувцамаш гуш да вай городага хьежача а. Алхха тІом дІабьиначул тІехьагІарча 30 шера города халкъа боахаме капитальни вложеней боарч 11-зза лакхбеннаб, хьалъяй 135 керда промышленни объект, 2,5-зза дегІаенай промышленни производство.

Грозный йоккха промышленни а культурни а центр хинна дІаэттай. Цу шерашка цига баха нах 2,5-зза дуккхагІа хиннаб. Доккхий хувцамаш хиннад социальни структуре. Иштта, шозза совгІа дуккхагІа хиннаб болхлойи гІулакхера нахи. Городе къахьегаш я интеллигенце йоккха отряд: кхо эзар хьехархо, аьв эзар гаргга лори юкъера медицински болхлои. Городерча 14 Іилман учреждене болх беш ва 31 Іилмай доктори 500 Іилмай кандидати, царех 30 процент совгІа бараш нохчийн гІалгІайн ба. Лакхерчен юкъерча специальнии дешара заведенешка дешаш ва 17 эзар студент, хІаьта юкъарча дешара школашка — 55 эзар дешархо.

Из беций боккха хьоккам, из деший вай мехка зІамигача къамий бокъонаш ІотеІаю яхаш вІалла ца соцаш доацар дувцарашта хІама кхетилга!

ТІеххьарча шовзткъа шера вай мехка чакхдаьха уж деррига Іалаьмате доккхий гІулакхаш де йиш хиннай вай мел дечоа, дІа мел доладечоа хьалхле лелаеш вай парти латтандаь. Цудухьа кердача Конституце проект ювцача хала города къахьегамхоша боккхача безамца а доккхал деш а тІаэц ССР Союза берригача политически системана кулгалдара дег хиларах тарра Коммунистически парти хьалхьекха йола Конституце проекта тІара статья.

Конституце проект ювцача хана къахьегамхошта къаьстта чІоагІа тоам хулаш хІама да, йоах оратора, социалистически демократи дІахо дегІаяра хьакъехьара положени. Социалистически общества демократизм къьгга хьахьох вай халкъа юкъерча паччахьалкхен политически лард йолча Советий дуккхача тайпарча балхо.

Грознен города а районий а Советий исполкомаша городской партийни организаце хьалхленца тІатеІІа кхоачашъю город а цун чоалхане городской боахам а дегІабоалабара белгальъ программа. Бакъда даьчун критически мах бу оаха, дика кхетаду КПСС ЦК майски Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачадеча мел чІоагІа лоархІаме моттиг дІалоац моттигерча Советаша. ХІанз а массапаьх тІатеІІа болх бац вай производства эффективность лакхъяра, къахьегама овсарле айяра тІехьа. Дукха кхоачамбоацараш да города къахьегамхой чуІеча цІеношца, деша даха хьйоацача берий учреждешешка Іалашбара, медицински, бытови, торгови гІулакх дара даькъе, дукха проблемаш я городера транспорт дегІайоалаяра даькъе.

Конституце проекта тІа оттадаь хІанз долаш долча Конституце тІа доацаш дола чуІеча цІеношта бокъо хилара хьакъехьара дош. Ла йиш йолаш дац чуІе цІенош хьалара даькъе цІенхашттара кхоачамбоацараш хилар, цу гІулакха паччахьалкхено хьахецача ахчах пайда ца эцилга, хьалдеш дола чуІе цІенош во хилар. Ла йиш йолаш хІама дац йоккха материальни торонаш йолча цхьайолча предприятешен боахама организацешен соцкультбыта объекташ хьалъяра еш йола еррига йоакхо Советашта дІатІа а йилла цу лоархІамеча паччахьалкхен гІулакха шоаш юстара ялар.

— Вай мехка кхел — вай хІаране кхел, — иштта дІадоладир шин къамаьл Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза бригадира депутата **М. Ш. Тепсуркаева.** — Цудухье иштта чІоагІа уйла тІаяхийта кердача Конституце проект йовза гІерташ ба района а тха совхоза а къахьегамхой, хІаьта чІоаггІа политически къахьегамен хьинар айдепиача хьале из ювцаш а ба. Дег тІара баркал ях оаха партенен правительстванен Конституце тІа йоккхий бокъонаш дІачІоагІъяь болча къахьегама наьха иштта чІоагІа йоакхо ярах, хІаьта цу йоакхоина жоп а луш къахьегаме керда толамаш дахарца Сийлахь-боккхача Октябра юбилей белгалъе а гІерт тхо.

Конституце проекта тІа хьакхайкаяь къахьегарах йола сийлахь-йоккха бокъо къахьегама хьалаш тоадара, производствана механизаци автоматизацияра ларда тІа кулг-кара деш дола хала балхаш кІезигдара, дІахо йодача хана цІендь дІадахара паччахьалкхено йоакхо ярца дІачІоагІъеш я. Совхозе хадданза аттагІа хулаш боагІа наьха къахьегам. Хьалха кхашкен бешамашкея молхаш кулг-кара еттар оаха, хІанз боахаме кхоачамболлаш опрыскивателаш я, дикка аттача даьннад оасар делга а. Тоадаь болхлой вахара хьал, тІакхийттад къахьегамах догІар а.

Конституце проект ювцача хана оаха белгалду керда мулаш. ПятилеткагІа тІанийцача декхарашка диллача соми баьцадаараши 60 процент дуккхагІа даха дезаш я бригада. Из дергда къахьегама овсарле лакхъярен хьувкъам дуккхагІа баккхарен чотагІа.

Пятилетка хьалхарча шера заданеш бІарччача совхозо а тха бригадо а ханал хьалха кхоачашъяьй. Конституце проект ювцара хетаяьча митинге керда декхараш тІанийцад оаха: пятилетка кхаь шера план Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузаш кхоачашъе. Са бригадо дош деннад план 180 центнер йолча хІара гектара тІара 500 центнер помидораши план 120 центнер йолча гектара тІара 200 центнер сомии баккха аьнна. Бакъда тхона дага доаллаш цхьа хІама да — баьцадаарий культураш дуккхагІа дІаерах, уж дуккхагІа чуэцархиларах баьцадаараш ханнахьа дІачуэца а чакхдаха а йолаш йолча мощносташта могаргдоацилга. Совхозе иштта эшаш я автотранспорт, лафеташ, йолаш яи баьцадаарий кхашка лелаю культиваторашн тоъаш чархашца лела тракторашн запасной оатхалаш, автопрезина, тракторий чархаш. Цу дерригне уйла е а де доагІар де а декхарийла я «Консервплодоовощ» объедиенени.

Дош лу КПСС Наурски райкома хьалхарча секретара, депутата **А. М. Карагичевана.** Цо дийцар СССР Лакхехьарча Совета сесси, КПСС ЦК майски Пленума решенеш, мехка Керттерча Закона проект района къахьегамхоша чІоагІа хьаллаьца а могаеш а хиларах.

— Митингий доакъашхоша, болхлошен колхозхошен даь къамаьлаш вай советски нахах, Коммунистически партех, вай Советски Даьхенах чІоагІа доккхал дайташ да. Советски наха дика хов шоаш даьха толамаш Коммунистически партен цун ленински Центральни Комитетен хьаькъал долаш кулгалдарах шоашта карагІдаьннилга. Геттара бакъахьа яздаьд кердача Конституце проекта тІа «Советски общества кулгалдеши лостам луша бола низ, цун политически система, ерригача паччахьалкхени общественни организацей дог Советски Союза Коммунистически парти я» аьнна.

Из сийлени цунца цхьана чоалханей декхар толаме кхоачашдулургда хІара юххьанцарча партийни организаце, хІара коммунисто шин болх дика вІаштІехьбаьккхан нийсен лелабой.

Конституце проекто лерхІ Советий бокъонаш дІахо шеръяр. Цу кердача декхараша дІадехаргда партийни кулгалделга дикагІа вІаштІехьдаккхар. Советашка балха болча коммунистий бехктокхам айбар. Юртийн станичнии Советашка хІанз хиннача хоржамех 199 коммунист хержав, е берригача хержача депутатех 37 процент бараш. Из боккха низ ба. Коммунисташа вІаштІехьбаккхарга хьежжа хургба хІара Советo беш бола болх.

Цу лоархІамеча деша а белггала опыт йолаш да вай. Парторганизацеша цахаддаш тІахьожам лоаттабу коммунисташа шоай депутатски декхараш кхоачашдара. Советашка болх беш я партийни группаш, цар къестаду депутатий балха лоархІаме дешаш.

Шин къамаьл чакхдоалаш, нов. Карагичевас белгалдир района къахьегамхоша юбилейни шера социалистически декхараш дика кхоачашделга. Шурий-товарни фермай болхлоша 5 бетта яьккха шура дІадахача шераца нийсйича 19 процент дуккхагІа я. Паччахьалкхенна шура дІачуялара ах шера план 6 июне кхоачашъяьй. Ах шу чакхдалале планал тІех 600 тонн совгІа шура йохкаргья. Дикка толамаш даьхад жа лелaдераша. Ялатий дика хьувкъам кхебаьб района кхаш лелaдераша.

Бакъда, хІанз а дукха кхоачамеш да тха балха юкъедахьанза. Къахьегама коллективашка цІендаь дІадаьннадац къахьегамен производственнии дисциплина, советски законаш телхаделга. Конституце проект ювцаш районий къахьегамхоша предложенеш тел къахьегамен производственнии дисциплина чІоагІа лелаянза яргьяц яхача 60-гІча статьяна ер дешаш ІотІатехача бакъахьа да яхаш: **«Къахьегама дисциплина телхаераша, къахьегама законодательствас яххача тайпара, моральнии материальнии бехктокхаме ба коллектива хьалхашка».**

Майски Пленума решенеша, СССР Лакхехьарча Совета сессе. Леонид Ильич Брежнев вай паччахьалкхен Іаьдала эггара лакхерча органа Президиума Председателалла харжаро кхы а чІоагІа къахьегама хьинар айдаьл района къахьегамхой. ДІахьош йолча митингашкеи собранешкеи наурцаша доккха баркал йоах партена, цун ленински Центральни Комитета, Л. И. Брежнева шийна цар советски наьха вахара тоадеш лаьттан тІа мошар хургболаш боккха болх барах.

— Къамаьл ду Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитета председатела **Р. А. Саламовас.** Халкъа тІахьожама органий болхлоша чІоагІа раьза болаш СССР кердача Конституце проект тІанийцай, аьлар цо. ЦК майски Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева яьча доклада тІара положенеши выводашен чІоагІа къоабалъю цар. Кердача Конституце проекта тІа законодательствас эггара хьалха чІоагІъяьй халкъа тІахьожама органий керттера функцеш.

Нохч-ГІалгІай АССР-е 35 эзар гаргга болхло ва халкъа тІахьожама хоржамий органашка болх беш. цар чІоагІа тІахьожам лоаттабу кулгалдараи производстван тайп-тайпарча доакъошка. Халкъа тІахьожамхоша партийни, советски, боахамий органашта, кхоачамбоацараш шин ханнахьа гучадахарали уж хургдоаца хьал хилийтарали совгІа, тІахьожам лоаттабеча объектий болх тоабара, дисциплинен организованности чІоагІъяра, наьха творчески инициатива дегІайоалаяра, шийна тІадиллача гІулакха бехктокхам айбара новкъостал ду.

ДІадахача шера республика 15 эзар совгІача халкъа тІахьожамхочо дикка дакъа лаьцар производства кхоачамех пайда эцара хетадаьча хьажаре. из чакхдаккхаро 34,5 миллион киловатт-сахьат электрически энерги, 178,3 эзар гигокалори йовхала энерги, Іаьржача металлий 860 тонн прокат, 38 эзар метр кІадаш кхоайтад, иштта 30 эзар тонн мехкдаьттен мехкдаьтта продукташи, дукха ялати доакъари кходе вІаштІехьдаьнад, промышленни предприятеша леладаь 1872 эзар гектар лаьтта дІаденнад колхозаштен совхозаштен.

Социалистически доалахье лораяра тІахьожам лоаттабеш республика халкъа тІахьожама органаша ревизеш еш гучадаьккхд ца доагІача дІаухийташ а лечкъадеш а 218 эзар сома даь зе. ДуккхагІча даькъе из юхаметтаоттадаьд цун бехке хинначар чотагІа. Боккха болх чакхбоах комитеташа къахьегамхой письмошкеи жалобашкеи хьожаш.

ДІахо нов. Саламовас белгалдаьккхар законаш, паччахьалкхен дисциплина телхаеш боахамага ца хожаш, рузкъа доацайташ, халкъа рузкъа лечкъадеш хиларца къовсам ца лоаттабеш бола кулгалхой хІанз а дІабаланза хилар. Иштта хІама да Грозненски дулха комбинате. ХІамах кхетараш, къахьегамен технологически дисциплина телхаераш ловргбоацаш, уж массане а харцагІа лоархІаргболаш хІама дац цига. Республика цхьайолча гІишлош еча организацеша кхоачашъяц гІишлоймонтажни балхий дара планаш, ца даьр даьд яхаш яздеш а дувцаш а моттигаш я, де дезаш дуккха хІамаш долаш а болх во баь а йола объекташ эксплуатаце дІател.

Халкъа тІахьожама органий декхараш дикагІа къоастадергдолаш Конституце проекта 91 статьяна ер дешаш тІатоха безам бар: **«Халкъа тІахьожамхоша къовсам лоаттабу ца даьр даьд яхаш яздараи дувцараи духьала, социалистически рузкъа лечкъадара духьала».** Критика нийса ца кхетаеш бола кулгалхой хІанз а вайцига болаш хилар теркал а даь, Конституце проекта 49 статья тІа яздича нийса хет сона: **Корта бола критика яьчарна гІулакхера нах тІаккхувш хилар закона духьала да»** аьнна.

Республика прокурора **А. И. Ростова** шин къамаьл хетадир социалистически законности правопорядоки дІахо а чІоагІъяр дувцача Конституце проекта статьяшта. Цо белгалдаьккхар бокъонаш лораеш йолча республика органаша, партийни организацеша кулгал а деш цу хьакъехьа дикка дукха хІама даь хилар. Цхьабакъда цхьайолча организацешкеи предприятешкеи хІанз а тІехьа дІадаланза да советски законаш телхаделга. Ца доагІаш шоаш балхара дІабахарах дІадахача шереи 1977 шера хьалхарча кварталеи суда органашка леткъача наьха кхаь даькъах ши дакъа балха юхаоттадаьд.

ДІадахача шереи укх шера кхаь беттеи духхьала прокуратура органаша харцдаьд законагІа доацаш теха 273 приказн распоряжении.

Кердача Конституце проекто дикка шеръю прокурорски надзора балха сфера. Цу документа тІа эггара хьалхара белгалбаьккхаб предприятештен объединенештен доал дара, къахьегамен бытен дешаш къоастадара бола къахьегача коллективай лоархІам. Нийса а таханарча дено дІа ма-деххара а хургдар аьнна хет цу статья тІа е дешаш гІатехача: **«социалистически рузкъа лорадара юкъе хьинаре дакъа лоац».**

Кердача Конституце проекта тІа хІанз долаш долчоа юхе геттара нийса, массехк раздела тІа белгалбоаккх бокъонийи паргІатонийи декхарашцара бувзам. Новкъа дале а, кІезига нах бац шоай бокъонаши паргІатонаши геттара дика а йовзаш, нагахьа санна уж толхаяь моттиг эттача, уж юхаметтаоттае массанахьа оарцагІа боалаш а, бахьда шоай декхараш дицлуш. ХІаьта тхо профилактически а кхетама болх беча хана «дицлу» царна из дагадохийта.

КПСС ЦК майски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета ялхлагІча сессеи решенеша, Конституце проект ювцаро геттара чІоагІа болхлой къахьегамен политически хьинар айдаь хиларах дийцар ше къамаьл деш Назрановски трикотажни фабрика болхлочо депутата **Л. Д. Барахоевас.** Фабрика моллагІча цехе дІачувахача, болхлоех, инженерех, техникех моллагІчунца къамаьл дича уйла еш дар а, дувцаш дар а из лоархІаме документ да. Оаха, болхлоша, могаду хІара гражданин общества хьалхашка ше бехктокхаме хеташ хилар, шин декхараш, паччахьалкхенна хьалхашкара шин декхар цІена кІоачашде дезаш хилар кхетадеш хулга.

Депутата дийцар 295 саг коммунистически къахьегама ударник юкъе волча, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна ханал хьалха планаш кхоачашъяра тІехьа къовсам лоаттабеш 768 саг волча швейникий коллективо укх деношка болх мишта бу.

Из бахьан долаш укх шера фабрика боарамагІа кхоачашъю паччахьалкхен плани социалистически декхараши.

Нов. Барахоевас аьлар шийна хетачох Конституце 60 статья ер дешаша тІатоха деза аьнна: **«ХІара гражданин ше болх беча коллективана хьалхашка шин балхах жоп дала декхарийла ва».** Из законагІа доагІаш да, хІана аьлча Конституце проекто производственни коллективашта шерра бокъонаш лу. Сона хетачох, во болх бар сага хийра хетаргдолаш тІадиллача гІулакха хьакъехьа хІаравар иштта хургволаш кхетам болалургба хІаранена производственни коллектива новкъосталца.

Нагахьа сана ювцаш йолча Конституце проекта тІа долча кердачох аьлча, — аьлар «Красный молот» завода котельщикий бригадира депутата **Н. Г. Рыженкова,** сона къаьстта хьаштдолаш я социалистически народовласти шерьярах йола положени. Социалистически демократи дегІайовлаелга массаза а хиннад Советски паччахьалкхено керттера теркам тІабохийташ. Кердача Конституце проект ешача хана дог гІоздоаккхаш да дІахо а из никъ дІахьош хилар. Цу тІа да деррига Іаьдал халкъа кара да яха башха-дика а хоза а дешаш.

Конституце проекта тІа лерхІ харжархоштен цар Советашка бахийтараштен юкъе эггара айхагІа бола массазара бувзам хилийтара мел эша хьалаш Іалашде. Практике из хьал массаза а кхоачашдеш хиннад, цунна тешал ду депутатски болх беш хиннача ялх шерарча са опыто а. Харжархо моллагІча а хана сога кхайка йиш йолаш ва, хІана аьлча со цунна уллув ваха а вах, болх беш а ва.

Укх деношка, аьлар дІахо оратора, тхоах хІаранена къаьстта холуш да Советски паччахьалкхен гІулакхаш тховшка кхоачаш хилар.

Масал доаладергда аз тхоай мехкдаьтта аппаратура цехах. Шин шу хьалха-цига вІашагІтехар комплексни бригадаш. Царех цхьаннена керте отта тешам белар сона. ДІадахача укх шин шера чІоаггІа лакхъеннай тха къахьегама овсарле, минимумага кхоачаш лохъеннай брак, лакхъеннай производственни дисциплина, геттара кІезига дІабувл балхара нах. Оаха вІашагІъеллай бокъонаш телха ца яйтарга хьожаш йола комисси, кадрай общественни отдел. Нагахьа санна бригада членех цхьанне производственни дисциплина толхайича, оаха из дувц бригада собране, хІаьта цо шозалагІа гІалат дича, из дувц бокъонаш телха ца яйтара йолча комиссе. ХІанз бригада хІара член бехктокхаме ва шийна уллув воллача новкъосто дечунна.

Юрта боахама болхлоша къаьстта теркам тІабахийтар юртбоахама къахьегамах дешдеш индустриальни дакъа дарах дувцаш йолча СССР Конституце проекта статьяна, аьнна белгалдаьккхар ше къамаьл деш Сунженски района ЦІечэ Эскара цІерагІча колхоза председатела депутата **Л. П. Ясинецкаяс.** ХІанз юрта беча балхо дІадех кІоаргга техничесски экономически знанеш йолаш хулга. Из ца хилча эффективно доал де йиш яц лаьттана, лакхъе йиш яц кхайи фермайи продуктивность.

Цудухьа аз хьаллоац Костромской областа «12 лет Октября» яхача колхоза председатела шозза Социалистически Къахьегама Турпал йолча нов. Малининай централбни кепайоазон тІа араяьнна **«колхозо Іалашду шийна тІачІоагІдаьча лаьттах эффективни пайда эцилга»** яха предложени Конституце проекта статьяна тІатохилга.

ЦІеча Эскара цІерагІча колхозах доаладаьча масалах нов. Ясинецкаяс тешавеш дийцар укх тІеххьарча 40 шера юрта хинна доккхий хувцамаш.

— СССР кердача Конституце проект ювцаро «Верхненаурский» комсий совхоза коллектива къахьегама доккхий толамаш дахара дегаш урааттадаьд. — аьлар совхоза тракториста депутата **Я. Хадиева.** — Цу исторически документа хІара мугІ тха, къахьегамхой, йоакхо еш ба. ХІаьта оаха а дерригача дег тІара къоабалъю Конституце проект, тховй вахара, ираза партен правительстван еча йоаккхонна жоп дала гІерт хьинарерча къахьегамца.

Конституце проект ювцилга Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизар деддарца дувзалуш да аьлар депутата. Совхоза коллектив хьалха тІанийца хиннача социалистически декхарашка юха а хьежай, пятилетка шоллагІча шера хьайбай продукташ йохкара халкъа боахам план, 9 бетта кхоачашъе лаьрхІар, хІаьта паччахьалкхенга ялат дохкара 3 шера план 2 шера кхоачашъе.

— Конституце проекта керттерча чулоацама кердадар социалистически демократи дІахо шерьелгеи кІоаргъелгеи хилар белгалдаьккхад КПСС ЦК майски Пленуме. ХІаьта берригача наха ювцаргІйолаш Керттерча Закона проект араяккхарах дола бакъдар социалистически демократи тешшамен къьгган йолаш хилар да, — аьлар къахьегамхой депутатий Шалински района Совета исполкома председатела депутата **Л. С. Сайдаева.**

Экономикен культурен дІахо дегІаяра, социалистически демократи шерьялара, вай Даьхе материальнии духовнии йІаьхегІа хилийтара кердача Конституце лоархІам мел боккха хургба дика кхетаду района къахьегамхоша. Парте XXV съезда хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашхургхиларах шоаш бокъонца тешилга дІахойт дог гІоздоаха документ дувца вІашагІкхийтараша.

ДІахо кердача Конституце проект ювцилга района мишта дІадоладьяд. 1936 шера Конституци тІанийцачул тІехьагІа малагІа хувцамаш хиннад дийцар оратора. Конституце проект ювцилга шерра дІадоладьяд райисполкомо, юртий Советий исполкомаш. Из болх беш ва 2 эзар гаргга активист. Гаргарча хана Конституце проект ювцаргья Советий сессешка. ЛоархІаме исторически документ бокъонаш къоабалду, шоай предложенеш тел къахьегамхоша. Масала, цхьаболча наха хІанз общественно пайденача балха юкъе дакъа лоацаш ца хиларна 60-ча статьяна тІатехача бакъахьа хет укх тайпара дешаш: **«общественно пайдане болх бе ца ловш бараш цхьан календарни шера 2 бутт баьлча уж балха баха общества декхарийла бу».**

— Оаха лакхерча школа болхлоша, чІоагІа безам тІаэцад, дегаш детталуш деш Конституце проекта тІара советски наьха мах боацаш дешара йиш хилара бокъонеш, дешар производстваца дувзара ларда тІа дІахо дегІадарах, Іилман Іилман кадраш кийчъелгеи тоадаларах, Іилман тохкамех хьахиннараш халкъа боахамен кхийолча вахара моттигашкеи юкъехкхахьарах дола мугІараш, — аьлар Грозненски мехкдаьтта института ректора **Ю. Л. Расторгуева.**

ХІанз 58 шу гаргга я Грозненски мехкдаьтта института мехка мехкдаьтта промышленноста инженерни кадраш кийчъю. Цун истори — Советски паччахьалкхено Коммунистически парте лакхера дешар дегІадара, къамий инженерни кадраш кийчъяра еш йолча йоакхоина боккха хьоккхам ба. 1931 шера промысловни заводской шин факультете дешаш 847 студент хиннав, царех 12 нохчо а волаш.

Тахан 14 специальностех йолча 9 факультете дешаш ва 6500 студент. Царна юкъе ва 1000 совгІа нохчийн гІалгІайн къамех вола саг. Берригаш а вай мехкарчо 30 совгІа къаминийи народностий викалаш дешаш ба институте. Тахан, инженерни кадраш кийчъеш йола пхьоале хинна ца Іеш вай Даьхен къамашта юкъера доттагІалла чІоагІдеш йола школа я Грозненски мехкдаьтта институт.

ХІанз институтера дийша ваьнна 18000 совгІа саг болх беш ва вай Даьхен массайолча мигІнгашкен дозаол дехьеи.

Іилмани техникан лардий проблемаш кхоачашъеча лакхерча школа оаз кхы а чІоагІагІа ека еза, цу лостамгахьарча лакхерча школа потенциальни торонех кху дикагІа кхомбеш пайда эца беза аьнна хет тхона. «Цудухьа, паччахьалкхено хьашташка хьежжа Іилма дегІадоладелгеи Іилман кадраш кийчъелгеи планагІа Іалашду. Іилман тохкамех хьахиннараш халкъа боахамен вахара кхыча моттигашкеи юкъехкхувлилга вІаштІехьдоах» аьнна дІаяздаь долча 26-ча статьяна: **«Цунца цхьана бизза пайда эца лакхерча школа Іилман потенциалах»** яха дешаш тІатехача нийсагІа хургда аьнна хеталу.

Мехка, автономни республике халкъа образоване толамех хоадам боллаш дийцар Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министра, депутата **М. У. Умарова.** Массава а юкъера дешар дийша хилар вІаштІехьдаккхара дакъе кхоачаш ца деш дисича цхьадарех дийцар цо. Дукха да вай кхелхьебераш юкъера дешар дийша хиларш хІанз а. Керттердар — дуккхагІа знанеш, къахьегам безаш, творчески уйла е хов Іомабе декхарийла ду уж.

СССР Конституце проекта 66 статья тІа йаьнад: **«Бераш хьалкхедара йоакхо е, уж общественно пайденача къахьегамга кийчъе, социалистически общества хила боагІаш бола доакъашхой хургболаш хьалкхебе декхарийла ба СССР гражданаш».** Даьшка - наношка кхаьча ца Іеш берашкехьетараш хьалкхебарца гІулакхаш доагІача беррига боккхийча нахага кхоачаш я из указани.

Школерча дешара новкъара а еш берашка кхыдола балха дайтача цхьаболча даьшца - наношца шерагара шерагахьа лаьрххІа къовсам лоаттабезаш хул тхо. Деша хьа ца ухаш тІехьовлийт урокаш, локху школьникий дешар кхеташ. Иштта тІехьабиср бахьан долаш цуьлилгІа шера чубисараш совгІа дешар дита дІа а ух цхьабола дешархой. Халахете а цхьан минута хула материальни пайда шоай бехьа хьовнел боккхагІа хеташ а ба цхьабола дай - наной.

* * *

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совето тІанийца соцам тІа къоабалъеш тІанийцар СССР Конституце проект, КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума решенеш, цу Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева яьча доклада положенеши выводаши. СССР Лакхехьарча Совета сессе соцам, тешам белар КПСС XXV съезда решенеш вахаре кхоачашъяра Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийленца накъадахара тІехьа сийлахьа къовсаме республика къахьегамхошта доагІаш дола дакъа лоацаргхиларах.

СССР Конституце проект ювцаш

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

МАХ БАЬ ВАРГВОАЦА БОКЪО

ЦIаккха мах баь варгвоаца йоккха бокъо — хьаьнала къахьега бокъо — я вай парте а правительствас а советски наха еннар. Из иштта хилар хьагойт дукха ха йоаццаш кепатеха араяьннача СССР кердача Конституце проекто. Цу документа тIа къаьгга гуш да советски наьха вахар тоадара, из геттара хоздара ленински парте, цуй Центральни Комитето цахаддаш йоакхо еш хилар. ТIаккха сона хетачох, цу гIулакха берригача советски къахьегамхошта хьалхашка декхараш увттаду дIахо кхы тIа а дикагIа къахьега. ХIаьта хьагучох, из гIулакх дика кхетадеш ба тха бригада къахьегамхой. ХIана аьлча, хIара дийнахьа шин къахьегама овсарле лакхъеш хьавоагIа тха бригада хIара къахьегамхо.

Са безам ба кIеззига сай балхах лаьца дувца. Дукха ха я укх боахаме аз къахьега. ХIаьта укх тIеххьарча массехк шера шокара свеклаш кхееча звенона керте латташ хьайоагIа со.

Укх тIехьарча шерашка цIаккха а йисаяц са звено паччахьалкхенга из культура йохкара тIанийца социалистически декхараш кхоачаш ца деш. Къаьстта дика хьувкъайир шекара свеклаш соахка. 100 гектара тIара 2400 тонн мерза овлаш чуэца вIаштIехьдаьлар тха. Из толам баккхарах сона а са новкъосташта а сийлен грамоташ, премеш, мах бола совгIаташ делар.

Ер шу советски адамашта къаьстта белгала да. Цунга хьежжа доккхеи бехктокхамеи да тха декхараш. Цудухьа цIаккха ца хиннача тайпара хьинар айдаь къахьег оаха укх юбилейни шера.

80 гектара тIа йолча шекара свеклашта сай низ дIакхоача Iунал ду аз. Цхьаккха хIама дитадац царна де эшаш: ханнахьа макхаш даьхад, культиваци яьй, минеральни удобренешца подкормка яьй, химикатий новкъосталца оасар даьд, иштта кхыдола балхаш даьд. Укх юбилейни шера са новкъосташа дош деннад хIара гектара тIара 250 центнер мерза овлаш чуэца.

З. ХАЛУХАЕВА,
«Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча отделене шекара свеклаш кхеер.

ЕЧА ЙОАКХОН ХАМ БЕ БЕЗА

ЧIоаггIа теркам тIабахийта ювц тха коллективе СССР кердача Конституце проект. Цун хIара статья дика кхетаг, дага лаца гIерт болхлой, инженерно - технически болхлой, гIулакхера нах. Проект ешача хана дIанхача шерашка вай халкъан партеней карагIдийначa доккхийча гIулакхий уйлаш керта чу ух. Вайна хIаранена дика гуш да мел чIоагIа йоакхо ю вай мехка къахьегача сага, мел сийдолаш ва из обществана пайдане болх беш вале.

Бакъда, халахете а, болаш ба вайна юкъе хьацар даккха ца ловраш, цIена къахьегара тIера боацараш, наха хьадаьр дуаш жуккаргий хьисапе баха гIертараш. Цу тайпара нах сийрда кхоане хьалъеш доахкача вайна юкъе тарлуш бац. МоллагIча советски гражданинагара санна доагIар хьадеха доагIа царгара а. БартагIа хIама ца хуле закона бокъонагIа обществана пайданеча къахьегама юкъе оза беза уж.

Цулухьа сона хетачох «Къахьега могача СССР хIара гражданина декхари сийлен гIулакхи да обществени пайданеча гIулакха даькъе шехержа болх цIена хьабар, къахьегамеи производственни дисциплина цIенхаштта кхоачашъяр» яхача Конституце проекта 60-гIча статьяна **шоашта ховшие общественни пайданеча къахьегама юстара а бувлаш жуккаргий хьисапе баха гIерта гражданаш общества хьалхашка бехктокхаме хилара хьакъехьа дешаш** тIатехача нийса хургдар.

Конституце проекта 67-гIча статьяна ер дешаш тIатехача а бакъахьа хетар сона:

«Iалам лораделгеи цун рузкъай кхом белгеи — СССР хIара гражданина сийлахь декхар.

Гонахьара среда бIехъелга, хьайбаши баьцовгIаши хIалакъеш, лаьттан хьоанал кIезигъеш гIулакхаш леладелга — халкъаи Даьхенней хьалхашка доккха зулам».

З. БОГАТЫРЕВА,
«Электроинструмент» яхача завода центральни заводской лабораторе инженер.

Жа леладерий толам

Дика хьокхамаш гойташ къахьег юбилейни шера Наурски района «Терский» яхача совхоза жа леладераша.

Иштта, планал дукха совгIа долаш хьакъоастадир хIара бIаь жийна тIехьара Iаьхарий. ХIаьта, цу совхоза жа Iуно Алиев Нурде хIара бIаь жийна тIехьара 151 Iаьхар хьа а къоастабаь районе хьалхара моттиг яьккхар. Цул дукха тIехьависанзар Муцагов Рапи а.

Толамца чакхъяьккхар совхоза хьайбаш леладераша жа ларгара кампани а. ХIара устагIана тIера 4,3 килограмм тха а лерга 128 тонн дIаделар из паччахьалкхенна, план 120 тонн йолаш.

Жа лоргаш къаьстта хьинаре болх бир Мутиева Зазус, Швырева Надяс, Рахмаева Аниста, Добриева Марияс, Алиев Нурде, Хаджиев Хадже. БелгалдаккхадоагIа, Мутиева Зазус, района жа лоргараштa юкъе хиннача яхье хьалхара моттиг яьккхалга.

Эггара дукхагIа тха Муцагов Рапе леладеча жена тIера даьккхар. Иштта, хIара устагIана тIера 5 килограмм совгIа тха лергар.

Х. МАГОМЕТОВ.

Киргизски ССР. Сурта тIа: шин бIаьй пхийттен метр лакха сунт а теха хьалъяь Токтогульски ГЭС.

В. САДЧИКОВЕИ И. ДРОНОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

Туркменски ССР. Марыйски областера «Победа» яха элтарбоала жа леладу совхоз — республике боккхагIбарех хьайбаш леладу боахам ба.

ХIанз Каракумий къулбехьен - малхбоалехьарча оагIорахьа ядача ахкан даьгIенашка леладу совхоза доалахьара цу фух дол жа — 50 эзар устагIа. Укх шера хIара бIаь жийна тIехьа 133 Iаьхар кхебаьб. Жа дебадара юхе битаб бийтта эзар гаргга Iаьхар. хIаьта паччахьалкхенга бохка 20 эзар тIехдика элтар а кийчбаьб.

Сурта тIа: Каракумашкарча даьгIенера совхоза жа Iул.

А. САПАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

АГРОПРОМЫШЛЕННИ ИНТЕГРАЦИ — ПРОИЗВОДСТВО ДЕГIАЯРА СТИМУЛ

АПН корреспондента Вершинина Эммас вай мехкарча агропромышленни интеграцех лаьца массехк хаттар дир агропромышленни комплексийи В. И. Ленина цIерагIча юртбоахама Iилмай Ерригсоюзни академе объединеней Совета Iилман секретарь волча Харитонов Николайга.

— Эггара хьалха массехк дош бIарччача мехкарча агропромышленни комплексах. Фу маIан долаш я вайцига из термин?

— Цхьадолча мехкашка цу тайпарча гIулакхех оал «продовольственни комплекс», «агробизнес». Вай мехкарча агропромышленни комплекса (АПК) чудоагIа шоай бувзам бола кхо дакъа. Хьалхара — юрта боахама «хьалхара» дакъа, цунна производства а производственни а гIулакхаш дара мел эшар лоаттадар Iалащделга. ШоллагIдар — юрта боахам ше. КхоалагIдар — бедали кхачан продукташи дIа-юха кхахьар, уж ца талхийташ лелаяр а цкъаза уж йохкар а юкъедоагIа уж чакхйоахача промышленноста даькъа. Комплекса деррига доакъой болх вIаштIехьбоаккх, юрта боахамца бувзам мел болча, массадолча доакъошта производства средстваш кхоллача промышленноста дегIаахара лард йолча гIулакхий юкъарча халкъбоахама комплексий доакъой планаца.

СССР агропромышленни комплекса продукце товарооборота кхаь даькъагIа ши дакъа дIалоац паччахьалкхени кооперативни торговлена юкъе. Мехка производственни фондех кхоалагIа дакъа цу гIулакха дIадохийташ да.

— ХIанз дувцилга ловра, оалаш ма-хиллара, аграрни а индустриальни а синтезах алхха шийх лаьца.

— Агропромышленни интеграце эггара аттагIйола форма я «совхоз-завод» яхача хьисапе йола объединени. Иштта хилча паччахьалкхен юртбоахама предприятии (совхоз) заводи цхьа предприяти я ала мегаргдолаш хул. Шерра яьржа а я интеграце из форма. Масала, СССР кхачан промышленноста системе хIанале а йолаш я 650 совхоз-завод.

Совхоз - завод яхар я бедал лу подразделени (совхоз) из чакхйоаха подразделени (завод) чуйоагIа предприяти. Царна керте латт цхьа организационно-боахама кулгалхой: предприятена кулгалду директора. Директора ши заместитель ва: керттера инженер — заводе гIолла, керттера агроном — совхозе гIолла. Юкъера лаьрхIача совхоза-завода управлене аппарата дукхал совхоз шеи завод шеи йолча ханачул 17—20 процент лохлу. Еррига гIулакхерча наьха службаш (планово-экономически отдел, бухгалтери, кадрай отдел, снабженеи сбытеи отдел, кхыяраш) юкъара я.

Совхозаш-заводаш йоккхача объединеней система юкъе йоагIаш я.

— Боккъала, цхьа масал, доаладел цу хьакъехьа.

— Низага диллача юккъера лархIа йиш йола агропромышленни «Донконсерв» объединени (Ростовски область) вIашагIъеллай 1969 шера. Цунна чуйоагIа — пхиъ совхоз-завод, ялх совхоз, йиъ консерани завод, цу нийс контрольно-производственни лаборатори, автотранспортни гIишлоний организацеш, йиъ фирменни тика. Юртбоахама сектора доалахьа да 39 эзар гектар лаьтта, цунах оахаш дар да 16,3 эзар гектар. Хьайбаш леладеча комплексе да итт эзар гаргга бежан, итт эзар гаргга хьакха а я. Объединене промышленни сектора низ — шера 184 миллион условни банка консерваш. ХIара шера консервни предприятеша чакхйоаккх юкъера лаьрхIача кховзткъа эзар тонн гаргга бедал.

Фирменни тикаша керттерча даькъе йохк кийча консервни продукции кIезиг-дукха керда хьабаьнна соми баьцадаараши. Тикаш дIа-юха йийкъай тайп-тайпарча городашка. Цар шера йола юкъара товарооборот йиъ миллион сомага дIакхоач.

Ростовски комплексо болх бу цхьан администраце кулгал а деш, цхьан производственно-финансови планагIа. ВIашагIкхийттача предприятеех цхьаяраш юридически шоай бокъонаш йолаш йисай, бакъда, «Донконсерва» юкъе йоацаш йисача предприятешта юкъера гIулакхаш комплекса цIерагIа бIарчча чакхдоах.

— Мел дукха да агропромышленни комплекса моделаш юкъейоалаяр?

— Опыто хьахьекхад комплексаши производственни объединенеши вIашагIйоххилга массанахьа цхьан тайпара хила йиш йоацилга. Территориальни, доакъой, экономически, кхыдолча ший тайпарча гIулакхий хьалашка хьежжа цхьайолча хана дикагIа хул керттерча предприятега гIолла кулгал леладар, кхычахьа ца хилча ялац ший лаьрххIа йола цу гIулакха аппарат.

— Агропромышленни интеграци ярца цхьана дIахьош да юртбоахама производствана специализаци концентраци яр боахамашта юкъерча кооперацe наькъашца чакхйоахилга: колхозаша шоай средстваш вIашагIъетт юкъара экономически декхараш кхоачашдара. Сенца дувзаденна да из?

— Дукха хана денз хьахиннад вай колхозаш дукхагIча даькъе дукхаотраслеви производство хинна дIаоттар. Iилма-технически революце дIадийхар хIара даькъана модернизаци яр, дале а, дерригача боахамий торо яц из болх производства массе доакъошка цхьатарра чакхбаккха. Цудухьа колхозаша шоай рузкъа дIа а ухийташ модернизаци яра, цхьатарра отраслаш йолча боахамашта кооперировани ярца аттагIа да паеви ларда тIа специализированни предприятеш хьае. Цу тайпаоча кооперацe шийна юкъе эзад юртбоахама производства дерригаш а хIана дац аьнна дола доакъош. Дукха нийслу боахамий юкъарча объединеней пайщикаш совхозаш а йолаш. ХIанз дIалаьрхIача йолаш я ворхI эзар гаргга боахамий юкъара предприяти, организаци-предприяти.

— Керттерча, малагIча гIулакхий ларда тIа латт боахамий юкъара кооперации?

— Пайщикаш а хинна колхозаштеи совхозаштеи юкъе вIашагIъехкка еррига предприятеш, организацеш, объединенеш — боахамий-пайщиккий юкъара доалахье. Хьахинна пайда царна юкъе бекъ воспроизводство шеръяра дIадодар тIера а даьккхе. Объединенена кулгалдар кхоачашду боахамий - учредителий викалий совето.

Кхетадеш да, боахамаша шоай лоIамагIа рузкъаш вIашагIтоха лархIарца мара кооперацe ца хулилга.

— Мел пайда луш да боахамий юкъара кооперации агропромышленни интеграции?

— Цкъа-дале, специализированни предприятешка продукци хьаяккхара хьегача къих дIадодар 3,5-ззеи, продукце шийх мах 1,5—2-ззеи лохагIа хул специализированни доацачарца нийсдича. Цунах доалла дикадар — боахамийн колхозий шоайн пайда алсамбалар.

ШоллагIа, юртбоахама производстви, из чакхйоахача промышленностеи торговлеи гIулакхаш цхьан системе вIашагIтохаро торо хулийт бедалах, транспортах, предприятей производственни низах, болхлой низах бизза пайда эца.

КхоалагIа, юкъера дIадов промышленностеи юртбоахамеи къахьегарий хьалашта, городе а колхозе а бахача наьха вахара хьал-торонна юкъера довзув.

Эггара тIехьа, вай мехка хIанз йолча доалахьеи ши форма вIаши гаргайоалаю.

(АПН)

ТIЕХЬАБУСАРАШ БОАЦАШ БЕ БОЛХ!

ЯХЬА КЕРДА ФОРМАШ ЛЕХАШ

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяр духьа лоаттабу къовсам — из советски халкъа хIара деннара гIулакх хинна дIаэттад. Мехка шерра яьржай производства керда кхоачамаш ма-могга дукхагIа лахари царех пайда эцари, балха эффективности дикали лакхъяр духьа лелаю социалистически яхь. Сийлахьча денна — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара кийчо еш латт укх деношка. Наьха къахьегама хьинар кхы тIа а айдаьд КПСС ЦК майски (1977 шера) Пленума решенешеи СССР кердача Конституце проектои. БIарччача коллективаша, эзараш болхлоша къовсам лоаттабу пятилетка шин шера план 7 ноябре кхоачашъяр духьа.

Къахьегаме керда толамаш дахарца Даьхе гIадийга лаьрхIа я тха объединене предприятей коллективаш а, цудухьа нийса хургдацар къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, производства эффективность лакхъяра, керда мощносташ юкъейовлаяра оаха баьча балха, тхоай кхоачамбоацараш дIадахара баьча балха хам ца бича.

Болх дика бу укх шера хьалхарча квартале баьча балха итогегIа КПСС Грозненски горкомеи Ленински райкомеи карара кара тела ЦIе байракхаш еннача № 2 йолча КСМ (гIишлой материалий комбината) коллективо. Дика гIулакхаш дукха карагIдийннад цу предприятена. Болх во бац Старопромысловски Гудермесски кирпишкий заводаша. ХIаьта а дIахо дукхеи хьинареи болх бе безаш хьалхашка латт дуккха гIулакхаши декхараши.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара яха йоаггIача тайпара накъаяхари пятилеткa шоллагIча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяри духьа объединене эггара хьалха социалистически яхь йоаржаяьй КСМ-2 коллективо. Производстве хьалхалаттараша, объединене предприятей берригача болхлоша шоай са ца кходеш, хьинаре къахьегарах йиш хиннай укх шера хьалхарча пхе бетта продукци маьхала яккхара план толаме кхоачашъе. 1976 шерарчул дукхагIа лакхъеннай къахьегама овсарле, дукхагIа арахийцад битумни каьхат, гипс, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа товараш. Шера планал совгIа 60 эзар сома маьха продукци яла аьнна тIанийца декхараш 5 бетта аханел совгIа кхоачашдаьд.

Объединене предприятешка тIа-тIа дукхагIа хул планови заданеш тIеххкхоачашъеш йола сменаш, цехаш, бригадаш, участкаш. Уж хIанз 17 я, болх беш 750 соагIа саг а волаш.

Ер шу доладеннача юххье денз КСМ-2 производственни план тIеххкхоачашъеш хьабоагIа садчикаш Баргиева Умати Ахматукаева Куржани, слесарь-ремонтник М. В. Васин, обжигальщик И. В. Гурьев, выставщикаш Б. К. Катаеви М. Д. Матаеви, сменни мастер А. А. Нежечкина, дуккха кхыбараш. Цу комбинате профессех дикагIа бараш ба съемщик-укладчик Магомадова Макка, обжигальщик Огнева Марфа Васильевна; № 1 йолча КСМ-е — садчикаш Лабазанова Саду, Мунаева Берланд, Джамалдинова Бама, загрузчикаш Атаев Махьмуди Дахтаев Сурхои, сменни мастер Магомадов Салавди; Гудермесски кирпишкий заводе — тракторист Фирсов Борис, слесарь Ярошенко Семен, мастер Пыльцин Андрей; Старопромысловски кирпишкий заводе — загрузчик Сулейманова Хамсат, автослесарь Гуков Хазрет, садчик Алиева Руман; МалгIабикерча кирпишкий заводе — садчик Юрьева Нина, тракторист Махмудов Муса; Наьсарерча кирпишкий заводе — съемщик Дзортова Рукъет, слесарь Мужихоев Баматгири, дуккха кхыбараш. Уж тайпа нах кхы а дукха бувца йиш йолаш бар цу производствашка.

Предприятей коллективаша, предприятей заводской комитеташа, кхыча общественни организацеша цхьана, болхлойи гIулакхерча наьхеи шеррача активах ког гIортолга а еш, кхы тIа а чIоагIъяьй коллективай производственни гIулакххийи общественни вахареи ерригача оагIошта еш йола влияни. КIезиг-дукха тоаденнад социалистически яхьан цун лакхагIча формана — коммунистически къахьегама тIехьарча боламан деш дола кулгал, тоаеннай профсоюзни актива состав, кIезиг-дукха лакхбеннаб цеховой профсоюзни организацейи профгруппайи организаторски хьехамеи балха боарам.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара яха ма-йоаггIара накъаяхар духьа доккхагIдола социалистически декхараш тIанийцад коллективаша, дуккха организационно-технически мероприятеш кийчъяьй продукци дукхагIа арахецара, производственни мощностех, хьагучадаьннача кхоачамех дикагIеи биззагIеи пайда эцара, тIехьадисар дIадаккхара тIаерзаяь.

ХIаьта а, объединени бIарччa хьанийцача план кхоачашъяьяц керттерча номенклатурана — кирпишкана. 1977 шера дIабахача 5 бетта тха вIаштIехьдаьннадац январь бетта кирпишк арахецара тIехьадиса хилар дIадаккха. КIир арахецара план кхоачашъелга Iалашдаьдац. Кхоачаш ца яр кхерам болаш я гипс, гипсоплиташ, асфальтни масса арахецара план.

Объединени бIарчча хьанийцача 1977 шера феврале денз ритмично болх бу ала мегаргдолаш я. Цхьабакъда къаьст-къаьста тха заводаш шоай планови заданеех лоархIаяц. Наьсаречеи МагIалбикерчеи кирпишкий заводаша продукци маьхала яккхара пхе бетта план кхоачашъяьяц. Валови продукци арахецара план кхоачашъяьяц йиъ заводо (Наьсарерча, МагIалбикерча заводаша, КСМ-1). Цу заводаша хьа ца луш йисай 102 эзар сома маьха продукция.

Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц алхха № 2 йолча гIишлой материалий комбинатои Старопромысловски кирпишкий заводои мара. Кирпишк арахецара тIехьайисар укх шера январе — феврале дIадаккха вIаштIехьдаьннадац цхьан КСМ-2 мара.

Кирпишк арахецара план цхьанна а бетта кхоачашъяьяц Наьсаречеи МагIалбикерчеи кирпишкий заводий коллективаша. Цу заводий кулгалхоша социалистически яхьа лоархIам баьбац, планови заданеш кхоачашъяра коллективаш оарцагIъяьхаяц, теркалъяьяц партийни, советски органаша, объединене яь замечанеши предложенеши, балха тIара кхоачамбоацараш дIадаха хьежабац.

Шийна лалла тIехьабусараш ца хилийтара шийгара доагIар де декхарийла а завода, смена, бригада хIара коллектив, хIара саг, шоай деррига низаши хьинари тIадахийта деза цар парте XXV съездо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара.

Предприятей, цехий, сменай, участкай коллективашта юкъе социалистически яхь вIаштIехьъяккхара даькъе цIенхаштта кхоачамбоацараш долаш моттигаш я цхьайолча предприятей администрацейи профсоюзни комитетийи балха тIа. Яхь лелаераштa хила доагIаш дола хьалаш, хилийтац шоай декхараш кхоачашдара. Боахама кулгалхошеи ФЗМК-ашеи Iалашдац баьча балхах хьахиннараш массанена а дIадовзийтилгеи вIаши нийсделгеи, яхье дакъа лоацарий толашагIа йола опыт дIайоаржаелга. Мелбалийтаб коммунистически къахьегама ударникаши коллективаши яха цIераш телареи чIоагIъяреи болх, доагIар дизза хьа а дехаш дIахьажац цу балхага.

Цхьайолча предприятешка дагадеххача хана мара яц яхьа итогаш, хIаьта болхлойи инженерно-технически балхаш дераши Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъабаха индивидуальни социалистически декхараш тIаэцанза ба хIанз а.

Профсоюза заводской комитеташа шоай заседанешка дувцац предприятеша, цехаша производственни планаш кхоачашъяра леламах дола дешаш, влияни кIезига ю производство вIаштIехьйоаккхилга тоадара, технически прогресса темпаш сихъяра, кхоачамаш хьагучадахаран царех пайда эцаран, керда мощносташ сихагIа юкъейоалаяран караерзаяран, къахьегама овсарлеи продукце дикали лакхъяра. Мело ю ВОИР-еи НТО-и юххьанцарча организацей гIулакхаш болхлойи ИТР-аши технически творчествана, лоархIамегIа дола производственни декхараш кхоачашдара юкъеозар духьа тIадерзадара. Предприятей дуккхача цехашка художественно кийчдаь социалистически декхараш дац.

Уж а кхыдола а тхоай балха тIара кхоачамбоацараш дIадахара тIаберзабу даха профсоюзий завкомийн боахама кулгалхойн теркам.

Тхоах хIаранегара дIадехар гIулакхацара тхоай никъ оаха овлангара денз хувцилга да. ХIара производственни коллектив, болхлочунгара вайнив кулгалхочунга кхаччалца вола хIара къахьегамхо шийна тIадиллача гIулакха хьалхара, шийн балха хьалхара, планаш кхоачашъяра, шоай предприяте сийна хьалхара чIоаггIа бехктокхам хеташ хургвола гIулакх дайза даргдац. Из фу яхилга да аьлча, шийна шийх эхь хетаргдолча тайпара, новкъосташта хийцца бIарахьажа йиш хургйолча тайпара болх бе беза хIаране яхилга да. Планови дисциплина телхаеш, паччахьалкхеи план кхоачашъелга юкъагIдоахаш моттиг хила йиш яц тха. Из деррига а оаха дика кхетаду.

Тхо дог тийша да, объединене ерригача предприятей болхлоша, инженерно-технически балхаш дераша, гIулакхерча наха къахьегаме керда толамаш доахаргдолгах. КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъяр духьа советски халкъо лоаттабеча хьинареча къовсама юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лоацаргдолгах, юбилейни шереи иттлагIча пятилеткаи заданеши социалистически декхараши толаме кхоачашдергдолгах.

Ш. ФАРГИЕВ,
«Чеченоингушстройматериалы» яхача объединене вIашагIтехача профсоюзни комитета председатель.

Кхоана — советски кагирхой Ди

ЛЕНИНА НАЬКЪАГIА — ОКТЯБРА НАЬКЪАГIА

ДИКА традици а хинна дIаэттад июнь бетта тIехьарча кIирандийнахьа советски кагирхой Ди деззделга. Укх шера ший тайпара белгало йолаш да из. Советски нах, комсомольцаши кагирхойи кийчлуш ба Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар дезде.

КПСС XXV съезд хинначул тIехьагIа дIаяхача хано цIаьхка а хьахьекхар комсомола комитеташ парте политика хьинаре чакхйоахараш а съезда решенеш кхоачашъяра кагирхой оарцагIбоахараш а йолга.

1976—1980 шерашка республикански, краевой, областной, городской, районни, юххьанцарча комсомольски организацеша КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра беча балхага хьажар дIахьайкадаьд ВЛКСМ Центральни Комитето. Хьажара маIан къаьгга хьагойт котбаьннараштa теларгйолча «Кагирхошта коммунистически кхетам луча толамаш дахарахьаьнна ВЛКСМ карара кара телача ЦIеча байракхашта тIаяздаьча дешаша.

Коммунизм хьалъеча ВЛКСМ лоархIам лакхбалар Iалашду эггара хьалха юххьанцара комсомольски организацеш чIогI а еш еррига цун звеньяш даим чIоагIъяра наькъагIа.

ХIанз республика комсомольски организаце мугIараштa юкъе ва 105 эзар ВЛКСМ член, 1632 юххьанцара организаци. Ахаш комсомольцаш халкъа боахаме къахьегаш ба, царех 25 эзар болхло ва, 5100 колхозхо ва. Балха тIа а дешача а доккхий толамаш доахаш Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъабоагIа комсомольцаши кагирхойи.

Шоай дикагIа йола оамалаш, парте белгалдаьр кхоачашде кийча хилар вай кагирхоша хьахьекхар иттлагIча пятилетка хьалхарча шера планаш кхоачашъеча. Октябра 60 шу дизара сийна, «Аврора» яхача крейсера юхе сурт дакхха бокъо яккхара тIехьа яьржача социалистически яхье гучабаьхар пятилетка керда гвардейцаш. Царна юкъе ба Ленински комсомола преме лауреаташ, СССР Лакхехьарча Совета депуташ Храмов Петр а Умхаджиева Малика а, Назрановски «Электроинструмент» завода № 43 йолча цеха токарь Дзармотов Мувса, «Гикаловское» яхача опытно-производственни боахама доярка Чагаева Сайдат, кхыбараш.

«Эффективностеи дикалеи пятилеткана — къонабарий хьинари кхоллами» яхача патриотически болама юкъе дакъа лоацаш вай республикера 108 эзар совгIа комсомолеци кагирхой ва.

Кагирхой Ерригсоюзни Iилма-технически хьажаре дакъа лаьцар вайцигарча 44 эзар зIамигача сагои йоIои, цар еннача рационализаторски предложенешеи изобретенешеи 1976 шера 1,5 миллион сом пайда белар.

Хьинаре къахьег юрташкарча кагирхоша. Цар шоашкара доагIа дакъа юкъеххухь юртбоахама производствана дIахо интенсификаци, специализаци концентраци яра. ХIара шера, балхаш чIоагIа сихденнача хана, юрта боахаме кхы гIа а вIашагIъехк кагирхоех латта отрядаш, агрегаташ, экипажаш. Масала, соахка ялат чуэцача дакъа лоацаш ши бIаьнел совгIа яр уж.

БIаь эзар совгIача республикерча зIамигача сагои йоIои тIанийцад торонех пайда эцарай хIаман кхомбараи тIадерзадаь доккхий социалистически декхараши встречни планаши. Масала, НПО «Промавтоматика» опытни завода, Гудермесски района «Мединструмент», «Красный молот», «Электроприбор», Назрановски района «Электроинструмент» заводий комсомольско-кагирхой коллективаша Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза ди хьатIакхоачаш пятилетка шин шера план кхоачашъе дош деннад. Дика дешаш а общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш а цу доккхача цIейна накъабахка лаьрхIад Нохч-ГIалгIайчен вузий студенташа, техникумашкеи профессионально-технически училищашкеи деша багIараша, пионерашеи школай дешархошеи.

КПСС XXV съезде парте Центральни Комитета Отчетни доклада тIа нов. Л. И. Брежнева лакха мах бир студенташа кхоалагIча къахьегама семестре беча балха. Ер шийттлагIа шу да вай республика студенташа халкъбоахама планаш кхоачашъеча дакъа лоаца. Къахьегамца кхетам балара школа чаккхъяьккхай вузийи юкъерча лаьрххIача дешара заведенейн 11 эзар студента. Цар пайда ийцаб 17 миллион сом капиталовложенеех, цар гул а яь чакхъяьккхай 9 миллион сома маьха юртбоахама продукци.

ГIишлош хьалъеча къахьийгача чакхдоалаш дац студенчески отрядий гIулакхаш. Цар Iалальмате дукха идеологически болх а бу. Цу юкъа цар йийшай 3 эзар лекци, художественни самодеятельносто 636 концерт оттадаьд, субботникашкеи воскресникашкеи 2000 сага-дийнахьа болх баьб, цига даьккха 40 эзар сом г. Гагарин хьалъеча а шоай бокъонашта тIехьа къовсам лоаттабеча паччахьалкхений фонде а дIачуденнад.

Парте хьалхашка оттадьча декхараша комсомолагара дIадех кагирхошта коммунистически кхетам лулга дIахо тоаделга, из болх комплексно лелабелга. Кагирхой идейно чIоагI а лу, партийни позицешкара шоай гIулакхий мах бе а Iомалу КПСС XXV съезда материалаш Iомаеча Ленински зачет дIателача хана. Шоаш Коммунистически партена гонахьа айхха кхотабенна болга, советски наьха дохаргдоаца доттагIал чIоагIдеш а советски патриотизмана мутIахьа а болга хьагойт цар цу хана.

ХIанз цIаккха ца даьхача тайпара физически кийчо еча доккхий толамаш даьхад Нохч-ГIалгIайчен кагирхоша. 300 эзар гаргга комсомолец, пионер, дешархо юкъеззав ГТО нормаш дIаялара. Дуккхача наха дика йовзаш я вай дикагIа болча спортсмений — Сайдулаев Адама, Хамидов Вахий, Хасимиков Салмана, Бисултанов Асламбека, Орцуев Хьасана, кхычар а цIераш.

Республика кагирхой сийлахьча гIулакхех кхы а дукха дувца йиш яр. Вайна лов вай сий долча зIамигача нахеи мехкарашеи Коммунистически парте шоашта хьалхашка увттаду декхараш кхоачашдеча кхы а доккхагIа толамаш дахар.

М. ХОЛОХОЕВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

ИСКУССТВА БОЛХЛОЙ

БЕРКАТЕ НИКЪ

Нурадилов Ханпашин цIерагIча театре болх беш йолча Нохч-ГIалгIайн АССР халкъа артисткай Алиева Тамарий цIи дуккъал вай республике яйза па Iеш цул гаьнна арахьа а дика йовзаш я. Вайнахьа къаман театральни искусство дегIаккувлара дахкъе цо дикка мах бола дакъа юкъедихьад аьнна ала йиш йолаш да вай тахан.

Ший вахара никъ зIамига йолча хана деиз къоастабаьча нахах я Тамара. Бакъда духхьал из бахьан цун къахьегамеи творческни никъ атта хиннаб аьнна оалалургдарех вац со. Кхойтта шу даьнна зIамига йиIиг яр из Нохч-ГIалгIай драматически театре енача хана. Цу хана деиз цун вахар хада йиш йоацача тайпара дувзаденна хьадоагIа цу театра вахарца.

Юххьанца, кхетадеш ма-хиллара, гIонна йола, сцена тIа керттера моттиг дIа ца лоаца зIамига ролаш яр Тамарас ловзаеш хиннараш. Цхьабакъда уж йоккха йоаца ролаш а цIенхаштта кийчъеш, ший говзал лакхъяр духьа ше ца кхоеш къахьегаш йола йоI зийра театра кулгалхоша. Гуш дар цо хьакхоллаш дола сценически сурташ тIехь-тIехьагIа кIоаргагIа а наьха безам дукхагIа тIаозаш а хулаш доагIилга.

Цу хана Тамарена дика гIо дир боккхагIболча новкъосташа — нохчий театральни искусства хьалхарча болхлоша Исаева Аьсета, Бадуев Мовлдина, Зубайраев ЯрагIе, Ташухаджиева Аьсета, Хамидов Iаддала, Батукаев ХIарона, иштта кхыбараша.

Алиева Тамарас эггара хьалха ловзаяьча йоккхийча ролашта юкъе къаьстта моттиг дIалоацаш я Музаев Нурдина пьесах В. Вайнштейна оттаяьча спектакла тIара Молла Несарта йиIий — Туллий роль. Цун сурт-сибат сцена тIа говзаме хьакхолларо чIоагIдир къонача артисткай дIахо а из болх барца дола нигат.

Цул совгIа цу хана цо кIоаргагIа кхетадир мел дукха ховши мел дукха хIама сцена тIа тешавеш хьагойта могаши хила веза артиста болх хержа саг. Цудухьа хадданза вахар зувш, мугIаререча наьха — ше сцена тIа хьакхоллаш йолча ролий прототипий оамалаш, дог-уйла довза гIерташ яр къона артистка. Иштта цо дукха ешар эрсий а европейски а классикий, цу хана хьахулаш йоагIача нохчийн гIалгIайн драматурге произведенеш. Шеко яц цу дерригие а Тамарена шийна дукха еза ролаш хьалаха гIо даь ца Iеш уж сцена тIа ма-йоагIа ловзае а гIо даь хилар.

Къонача артисткай шерагара шерага лакхлуш хьайоагIаш хинна говзал къаьгга гучаьлар цо ловзаяьча Бэлай ролаца (М. Ю. Лермонтова «Вай заман турпал» яхача романа дакъа). Эрсий литература классика цу произведене идейни уйлан тIара ца йоалаши художественни говзал лакха йолаши ловзайир Тамарас из роль. Цу хана деиз театральни искусства гIаьметта этта говзанч а хинна хьайоагIа ала мегаргда цунах.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашка концертни бригадаца цхьана Тамара дукккхаза а хилар фронте фашистски гIаьрахошта духьала майра латаш болча бIухошта концерташ увттадеш. Цига хьинаре дакъа лацарах 1944-ча шера январь бетта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елар цунна. Цул совгIа Сийлен грамота а мах бола совгIат а делар Тамарена ВЦСПС-о а.

Цул тIехьарча хана Алиева Тамарас йоккхача говзалца ловзаю С. Бадуева «ПаьтIамат» яхача пьеса тIара ПаьтIамата роль, I. Хамидова «Совдати Дауди» яхача пьеса тIара Совдата роль, кхыйола ролаш.

Артисткай творчески кхоллама юкъе къоасталуш я драматически а турпала а ролаш санна комедийни яраш а. Сона хала да царех цуина аьттув дуккхагIа боалараш малагIащ я ала. ХIана аьлча цхьа роль яц цо шиа беррига виз, деррига хьаькъал а дега йовхал а дIа ца луш хьакхелла.

Хадданза кердадар лехаш, артистически лакхаленашка кхача гIерташ йолча Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артисткас Алиева Тамарас тIехь тIайоагIача хана дикача ролашца кхы а дукккхаза вай гIадкхувларгхиларах тешаш ва со.

Х. НУДУШЕВ,
Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай драматически театра артист.

КИНОАКТРИСАХ ХИННА АКАДЕМИК

40 шу совгIа ха я Советски Союза экранаш тIа «Севиль» яха фильм арадаьнна.

Севила роль ловзайир Бакински индустриальни института студентка Оруджева Иззета. Цу фильмага хьежачул тIехьагIа юхьа тIара чадраш Iо а кхувсаш кхалнах-азербайджанкаш кинотеатрашкара арабувлача кхоачаш дика из роль ловзаяьй цо. «Севиль» яха фильм арадаьнначул тIехьагIа Оруджева Иззета ловзайир «Алмас» яхача картиге юртарча хьехархочун, шиа замапхочун роль. Бакъда хIаьта а профессиональни киноактриса хиланзар Оруджевах. Институт чакхъяьккхачул тIехьагIа Иззет заводе балха яхар инженер-технологалла. Цунах хилар Советски Союзе эггара хьалхара мехкдаьтта технологе даькъе болх беш йола кхалсагIилмахо. Из керте эттар Азербайджана Iилмай академе Iилма-тохкама института композицей лабораторена. Цо язбаьб 200 Iилма-тохкама болх, цун да 22 авторски тешал. Оруджева Иззет—технически Iилмай доктор — Азербайджана Iилмай Академе академикалла хержай. Мехкдаьттахиме даькъе карагIдаьннараш бахьан долаш цунна еннай Азербайджана Паччахьалкхен преми. Цун къахьегам белгалбаьб доккхий правительственни совгIаташца.

СУРТА ТIА: Оруджева Иззет Мирза Ага кызы лабораторе.

О. ЛИТВИНЕИ
А. ТАВАКАЛОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕНА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО ДIАКХАЙКАДУ 1977—1978 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРЧА, САЙРИЙНАРЧА, ЗАОЧНИ ФАКУЛЬТЕТАШКА УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ ДЕША СТУДЕНТАШ ДIАЧУЭЦАШ ХИЛАР:

1. Геологи, мехкдаьттеи гази йоаллача моттигашка разведка яр. (Дийнахьен заочнин деша).
2. Пайдане оахкалаш дола моттигаш лахарен цига разведка ярен геофизически методаш.
3. Гидрогеологии инженерни геологии. (Дийнахьара дешар).
4. Инженерни геодези. (Дийнахьара дешар).
5. Мехкдаьттеи гази йоаллача моттигашка болх дIаболабара технологии цига комплексни механизаци яри. (Дийнахьен заочнин дешар).
6. Мехкдаьттеи газеи скважинашта буруш тохар. (Дийнахьара дешар).
7. Мехкдаьттаи газеи промыслай машинаши оборудовании.
8. Химически производствай машинаши аппараташи (Дийнахьареи сайрийнареи дешар).
9. Лоаман балхашта электрификации автоматизаци яр. (Дийнахьареи сайрийнареи дешар).
10. Химико-технологически процессашта автоматизации комплексни механизации яр. (Дийнахьареи сайрийнареи дешар).
11. Мехкдаьттеи гази чаккъяккхара химически технологи. (Дийнахьареи сайрийнареи дешар).
12. Керттерчеи нефтехимически синтеза технологи. (Дийнахьареи сайрийнареи дешар).
13. Промышленни граждански гIишлошъяр.
14. Мехкдаьттаи газеи промышленноста экономикеи из вIаштIехьъяккхари. (Сайрийнара, заочни дешар).
15. Юкъара технически дешар (алхха заочни факультете):

а) машиностроительни поток;
б) энергетически поток.

Сайрийна деша укх специальностех:

химико-технологически процессашта автоматизации комплексни механизации яр, лоаман балхашта электрификации автоматизации яр, мехкдаьттеи гази чакхйоаккхачара химически технологи, керттерча органически мехкдаьттахимически синтеза технологи, хIаьта заочни деша укх специальностех: пайдане оахкалаш дола мехкдаьтта доалла моттигаш лахареи тохкамаш дареи геофизически методаш, мехкдаьттеи гази йоаккхача моттигашкарча балхий технологии комплексни механизации, мехкдаьттаи газеи промыслай машинаши оборудовании — дIаэц йоагIаш йола юкъера специальни образовани йола, е вузе хержача специальностах болх беш бола нах.

Деша дIаэцара правилаш ерригача вузашка яраш санна я.

«ТIехдика», «Дика» оценкаш йолаш юкъера дешара заведени чакхъяьккха бола, юкъера образовани хилара документа тIа латта юкъера лаьрхIача оценка 4,5 балл, е кхы а лакхагIа йолаш бола кагирхой укх специальностех: гидрогеологи, инженерни геологи, инженерни геодези, мехкдаьттеи гази чакхъяккхара химически технологи, мехкдаьттеи газеи промыслай машинаши оборудовании, химически производствай машинаши аппараташи — институте дIаэцаргба деша дIаотташ дIалушйола хьалхара ши экзамен 9 баллал кIезигагIа йоацаш оценка хуле.

Хьалхара ши экзамен дика дIа а енна 9 баллал кIезигагIа йолаш бола абитуриенташ йоагIащ йолча специальностий правилашка хьежжа дIахо деша дIаоттара дIателаш йола экзаменаш дIалуш а юкъарча конкурсе дакъалоацаш а хургба.

Дийнахьарча факультеташка заявленеш дIаэц 1977 шера 20 июне деиз 31 июле кхачалца.

Деша водачо дIалу экзаменаш — **1977 шера 1 августа деиз 20 августага кхачалца.**

Сайрийнарча факультете заявленеш дIаэц 1977 шера 20 июне деиз 31 августага кхачалца.

Деша водачо дIалу экзаменаш — **1977 шера 11 августа деиз 10 сентябре кхачалца.**

Заочни факультете заявленеш дIайийю 1977 шера 20 апреле деиз 31 августага кхачалца.

Деша боагIарашкара массехк потокагIа дIайийю экзаменаш — **1977 шера 15 мая деиз 10 сентябрага кхачалца.**

Эшаш йола справкаш еха мегаргья укх адресагIа: инд. 364902. гор. Грозный, ГСП-2, Нохч-ГIалгIай АССР, Орджоникидзе цIерагIа майда, 100, приемни комисси, № 108 йола кабинет.

Телефон 2-90-58, кхы тIа 0-82.

Доазол дехьара

Октябра-60-гIа шу

В. И. Ленин: котало шугахьа хургья

Матьяшфельд — хьалхагIа Будапешта йистте илла йоккха йоаца юрт — венгерски столица йоккхагIа йолча индустриальни районех цаI.

1956 шера, контрреволюционни мятеж йолча хана, мехка эггара хьалхарчарца болебелар уж социализмана карагIдаьннараш лорадара болхлой милици вIашагIйолла. Цу хана болхлой милице районни батальона керте эттар Йожеф Мази — коммунистически болама ветеран, депалах чIоагIвенна бIухо-подпольщик. Юккъера из харжар цхьа бахьан доацаш дацар: Йожефа цкъа санна дуккхаза хьахьекхад 1929 шера деиз ше член волча парте гIулакхна ше мутIахьа хилар, хIаьта болхлой болама юкъевахав из Венгерски советски республика хьалхарча деношке а деиз.

— 1919 шерара марг венгерски халкъа историна юкъе гола теха ха а хинна дIаэттар, — яхаш шийна дагадоагIар дувц Йожеф Мазе. — Сийлахь-боккхача Октябра идеяша деташ ураоттадаь болча тха мехка къахьегамхоша коммунистий кулгалца шоай бе деллар Iаьдал. Тхона, селханарча лаьшта, духхьашха тхоаех Даьхен дай, тхоай кхоане кхоллараш ходелар. Цу тайпара перспектива, бакъдар аьлча, герз кара а ийца Венгерски советски республикана духьала къовсам болабаьча капиталисташта мегаш яцар. «ЦIеча Эскара мугIарашка хьачудувла!» — из тайпа тIахьехам беш болхлошка кхайкар партии совнаркоми. Са цу хана, да ма-хьаккхарг, ха кIезига хилар призывной пункте шозза витар со дIатIа ца эцаш. Кхоз-лагIа аз аьлар, хIанз са 18 шу даьннад. Мел чIоагIа гIадвахавар со эггара хьалха салтечун — пролетарски республика гадоаккхачун форма аз тIайийхача хана!

Республика лорасш даьча лирача тIемашка, йоахар дIахо Йожеф Мазе, лакхлора тха тIема говзал, чIоагIлора са къонал, Советски Союз гаьна хиннаяле а, тха низаш кхозза дукхагIа хулар нийсхон къовсаме тхоай халкъ цхьаь ца хилар тхона дагадехача. Цунах бола тешам лора тхона В. И. Ленина ше дайтача письмо тIа. «Оаш бер алхха законни, нийсхо йола, бокъонца революционни тIом ба, — яхаш Iодешар оаха сийлахь-воккхача баьчча письмо тIара, — из ба Iазапе латтараша Iазап тIалоаттадерашта духьала беш бола тIом, эксплуататорашта духьалара къахьегамхой тIом, социализм котъяккхар духьа бу тIом. Дерригача дуне тIа болхлой класса юкъера тешаме мел вола саг шугахьа ва... ЧIоагIа хилалаш! Котало шугахьа хургья шоана!» (Соч. бизза гуллам, т. 38, оагI 338).

Хургдар бокъонца гуш аьнна хинна дар Ильича дешаш, йоах венгерски коммунисто. Тха республика 133 дийнахьа мара яьха хиннаяце а, цул тIехьагIа контрреволюцеи фашистски терророи дуккха шераш даьхадале а. Бухсоццача кхачача Сийлахь-боккхача Октябра идеяш теннай венгерски лаьттан тIа а, цу тIа а цар котало тешшамей хоадам боллаши я. Бокъонца бакъдар а хинна дIаэттар социализм, ВСРП кулгалца бIубенна сийрдача кхоаненга бода никъ буллаш йоалл халкъа Венгри. Тха я низ болеи тешамеи цхьоагIонхо — социалистически къамий сийлахь-боккхача дезала керте латта СССР.

Кастта 75 шу доал Йожеф Мазе. ДIаьхеи башха-дикеи вахар да цо хьаденар — бехктоккхамеча партийни пачча-хьалкхени гIулакхаш тIа волаш баь болх, 10 шера ВНР Паччахьалкхен собране депутата декхараш кхоачашдар. ХIанз а салаIа ха яц пенсионера Йожеф Мазена: хьинаре дакъа лоац цо ший района вахаре, хьалхагIа а санна болхлой милице матьяшфельдски батальона мугIарашта юкъе ва из.

Б. ШЕСТАКОВ,
ТАСС корреспондент.
Будапешт.

ДОАЛ ДЕРАШ... БОХЧАШ ДА

Сиокити Уэхара — хIанзарча Японе общественни строя символ а хинна дIаотта йиш йолаш яр цу сага цIи. Доал деча Либерально-демократически партегара депутат Уэхара Японе эггара дукхагIа доходаш йоаха саг лоархIаш ва. Финансови органаша лаьрхIача, соахка боарам боацаш лакха хилар нар цифра — 1,7 миллиард иен гаргга.

Шоай бохчай доккхалга диллача «къаьстта лоархIаш волча шовзткъе итт гражданина списка тIа эггара хьалхарча номерагIа хулга духхьашха нийслуш хIама дац Уэхарана. ХIанзле а кхозза еннай цунна эггара хьал долашагIа волча налог техкачун титул. 1964 шера Сиокити Уэхарана духхьашха из цIи еннача хана, цун доходаш «ерригаш» а 48 миллион иенага кхоачаш мара яцар. Цул тIехьагIа 12 шу даьлча из цифра кхозза йоккхагIа хилар. Уж доккхий пайдаш цунна тIакхухьар директорий совета председатела пост Уэхарага а йолаш йолча «Тайсио фармацевтикл» яхача компане дуккхача бIаьш болхлой къахьегам ба.

Ишта да капиталистически дунен закон: вIаьхийчо кхы а дукхагIа тоIадий хьалдуз бохча, хIаьта къахьегамхой вахар «Дзонкоку киндзоку» яхача газето хьакхайкадечох, кхы дIахо ла йиш йоацаш, селлара чIоагIа халча эттад.

Финансови политически Iаьдал цхьан сага бе доаллилга буржуазни общества оамал я. Буржуазни пропагандо капиталистически мехкашка Iаьдала органаш «халкъа я», «викаляш болаш я» яхаш доккхалаш дой а, монополей дай тIа-тIа чIоагIагIа паччахьалкхен доккхагIа дола гIулакхаш шоай бе дохка гIерт. Йоккхача капитало кхетаду, паччахьалкхене доалера гIулакхаш ше хьалийцача, къахьегамхой бовха а бовхаш, йIаьхий хилара шиг торо йоккхагIа хургйолга. Из бахьан долаш паччахьалкхен бюджет, язду «Сохио симбун» яхача газето, монополешта гIойле йолчеи мугIареча халкъа хьашташта зе долчеи тайпара увттаю. Цул совгIа, шоай официальни постех пайда а эцаш, йоккхача капитала доал дераша «законагIа бокъо а йолаш» IотеIабу шоай социально-экономически политически бокъоний гадоахача къахьегамхой болам.

Японе къахьегамхоша тIа-тIа шаьрагIа кхетаду буржуазни паччахьалкхен халкъа духьалара маIан.

Е. ШЕВЕЛЕВ.
(ТАСС).

Уралмаш—Карачи

Еза - йоккха машинаш еча Уральски завода конструкторски бюро Карачи йолча металлургически завода лаьрхIа металла шийла прокатка еча цеха проект кийчъеш я. Iилманеи техниканеи тIехьарча хана карагIдаьннараш юкъе а кхухьаш оттаю проект. Масала, цехе хургья автоматизаце хIанзарча ханара система. Шера 300 эзар тонн шийла прокатка яь металл арахецаргья цо. ХIанз керда цех каьхата тIа Iоюллаш йолча хана, Уралмаша коллектив Карачи йолча завода лаьрхIа доменни оборудовани хьае йолаеннай. ХIараяр 140 тонн хулаш йола 11 чугуновози шиъ электропушкеи арахеца лерхIаш я. Цхьа йола оборудовани укх шера дIакхоачаргья заказчикага.

Карачи хьалъяь завод Пакистане хьалхара металлургически предприяти хургья.

Людмила БУТОРИНА.
АПН корреспондент.

КЕРДА ТИКА

Грозне цхьоалагIча микрорайоне Тухачевске цIерагIча улица тIа ший наIараш хьайийллай кердача № 79 йолча «Юбилейный» яхача промтоварни тика.

Укхаза болх беш ва 42 продавец. Кердача тика тIарча бархI отделе дукха тайп-тайпара товараш да: тIехьнахьа дувхаду кхалнаьхен маIача наьхен барзкъаш, кога гIирс, кочамаш, трикотажах яь хIамаш, сувенираш, бе-бе галантерея, дуккха кхыдола товараш.

Белгалдаккха доагIа, укхаза мах беча наха балха мел эшар вIаштIехьдаьккхалга. ХIара отделе я товараш лоаттадара йола подсобкаш. Подвалашкара товараш хьатIадоах лаьрхIа цу гIулакхна оттаяьча шин подъемникаца. ХIаьта тика болхлошта хьадаьд салаIареи бытеи цIа, душевой.

Укх тика тIа йийца барзкъа дIаьхеи шереи хуле, из нийцача сага дегIага хьежжа мах боацаш лоацдеи готтадеи кийча ба лаьрхIа цу гIулакха хьакъоастабаь нах. Иштта товараш кредитах а нийде йиш я укхаза.

— Тха тиках, — аьлар цун директора, — наха дукхагIа хоатташ дола товараш белгалдара пункт яьй. — ХIара отделе да тхо долча венача саго тха балхах а шийна дохкаш хилча бакъахьа хетача товарех а дIаязде йиш йола журнал.

Нагахьа санна шоана эшаш йола костюм е коч укхаза ца хилча журнала тIа шоай тайпан цIий адреси оаш дIаяздича, тика тIара болхлой шун хьашташ кхоачащде хьожаргба.

«Юбилейный» яхача тика тIа болх бераш дукхагIбараш къона болхлой бале а царна юкъе ба опыт йола нах а. Царех ба отделий заведующеш Б. М. Альбукаева, Р. Х. Токаева, Д. И. Тузуркаев, товаровед В. С. Авагимова, кхыбараш.

Укх шерара кхоалагIа квартал чакхъялале йиъалагIча микрорайоне хьаелларгья цу тика филиал. Цига эца йиш хургья берий ловзоргаш, канцелярски товараш, телевизораш, радиоприемникаш, музыкальни инструменташ, кхыдола культтовараш.

Кердача тиках йиъ микрорайоне бахача наха доккха совгIат хургда. ХIанзчул тIехьагIа промтовараш нийде гаьна аха безаргбац цар.

Ф. МАЯКОВСКИЙ,
пенсионер.

СУРТА ТIА: кердача тика тIа баьхкача наха эца хIама хьахаржа гIо деш я продавец С. Торшхоева.

Е. МЕГРАБОВА сурт.

Тахани кхоанеи хургда

25-ча ИЮНЕ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIареи парк. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 18.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 16.00. Кинолекторий «Алкоголизми зуламаш делгеи» яха лекци. 19. 30. «Кагирхой машар лорабеча» яха кинофестиваль. 19.00. Баьццара театр. В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa художественни самодеятельноста концерт. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 12.00. «ПТУ: специальности образовании» яха беседа. 18.00. А. Каневске «ВорхI Робинзон» яхача пьесах йола халкъа драматически театро оттаяь спектакль.

Химикий культура Дворец. 10.00. Бераштa дола арахьа чакхдоаха ловзараш, массовкаш. 12.00 футболах йола яхьаш. 14.00 Къонача говзанчий технически творчества выставка. 17.00. «Советски композиторий иллеши маршаши» яха духовой оркестра концерт. 17.30. Ахканара майда. «Кхелетарий общества духьала долча гIулакхех боккхийбарий бола бехктоккхам» яха беседа.

26-ча ИЮНЕ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIареи парк. Советски кагирхой Денна хетадаь дукхача наьха сакъердар. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 18.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 16.00. Кинолекторий. Советски кагирхой Денна хетаяь доклад. 19.00. Баьццара театр. Художественни самодеятельноста коллективай цIейна хетадаь доккха концерт. 19.30. «Кагирхой Советий Iаьдал доаккхача» яха кинофестиваль. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре. 22.00. Фейерверк Дерригача дийнахьа болх беш хургья ерриге аттракционаш, зооуголок, лодкай станци, белама цIа. Эггара зIамагIбараштa хехка хургья пони яха говрилгаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Кинозал. Болх беш хургда «Заманхо» яха берий кинотеатр. 15.00. Парк. Советски композиторий довзаш долча иллейи ашарийи концерт. 18.00. Баьццара театр. Художественни самодеятельноста коллективай концерт.

Химикий культура Дворец. «Октября 60 шу дизара накъадолхаш» яха утренник. 16.00 «Советски кагирхой Ди» яха обзор. 17.30. «Планета» яха ахканара майда. «Бокъонаш телхаяри из ца хилийтара тIадерзадаь де дезараши» яха беседа. Тематически кино хьоккхаргда. 18.00. «Вай кIира» яха радиожурнал. Из хетадаь хургда социалистически яхье котбаьинараштa.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Орленок» телестуде концертни зал. 10.15 — «Шоана, берий дай-ноаной!» 10.45 — Iуйранара ашарий программа. 11.15 — «ДикагIа дола товараш — дукхагIа». 11.45 — «Художникех дола дувцараш». СССР халкъа художник Э. Илтнер. (Интервидени). 12.15 — Халкъа халхарий Башкирски Пачахьалкхен ансамбла концерт: 12.45 — «Литературни дешараш». А. Яшин. Стихаши прозеи. 13.15 — «Хала никъ». Телевизионни документальни фильм. 13.45 — «Спортлото» тираж. 13.55 — «Ашарий абонемент». 14.55 — «Кхерамзлен никъ беш». 15.25 — Бераштa. «ЗIамига кIаьнк бахьан долаш доккхий гIулакхаш» яха художественни фильм. 16.30 — «Комсомольцаш — сатийна доаца дегаш». Концерт. 17.00 — «УнахцIено». 17.30 — Мультипликационни фильмай программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Хила тарлур — тамашийна дар». 19.15 — «Илли-77». 19.45 — «СССР Конституце проект ювц». 19.55 — «13 гIанд» миниатюрай телевизионни театр. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Дошо Орфей» яхача иллей дунен халкъашта юкъерча XIII фестивала лауреатий концерт. Болгарера передача. Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

15.45 — «Де дезар даьд: телехьежарий письмоех». 16.00 — «Светлячок». Бераштa передача. 16.30 — «ВоагIар салте». Кинопоэма.

26 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Физкультуре отта!» 9.30 — «Гургал бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва». 11.00 — «Сакъердаме ашараш». 11.15 — Бераштa передача. 12.00 — «Ашарий киоск». 12.30 —«Юрта сахьат». 13.30 — Бокхача наькъа доакъош. «Iуйренаш сатийна я укхаза». Художественни фильм. Хьалхара сери. 15.20 — «Тахан — советски кагирхой Ди». ВЛКСМ обкома секретара Егорова выступлени. 15.30 — «Школьни производственни». (Гр.) 15.45 — Телевизионни хьаьша - цIа (Гр.) 16.30 — Дунен халкъашта юкъара панорама (Интервидени). 17.00 — «Иллеш, халхараш, ашараш». Концерт. 17.25 — «Дайн къонгаши» яхача циклера «Сенца вIаьхий ва са» яха телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультипликационни фильмай программа. 18.45 — «Киноца никъ бу клуб» 19.45 — Балета артистий дунен халкъашта юкъерча кхоалагIча конкурса тIеххьара концерт. СССР Доккхача театрера передача. 21.00 —«Ха». Информационни программа. 21.30 — Балета артистий тIеххьара концерт дIахо гойт. Чакхдаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

15.20 — «Книжка тика». 16.05 — «Лекх Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата В. Крайнева». 16.30 — «Сийле хийла хьа, кортамукъа бола тха Дай-мохк». Киновикторина. Хьалхара передача. 17.00 — СССР вежарий республикай Деношт. Татарски АССР. «Волга тIара ашараш». Фильм-концерт.

РАДИО

25 июнь

6.30 — «ХIара кхайна — дикала Знак!» Дерригa а балхаш вIаштIехьдаьха чуэца ялат» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — «Къонал» радиовыпуск. 8.55 — Ашараш. 14.30 — «Сатирически талгIе тIа». 16.00— Кхашка балхаш дечарна концерт. 15.40 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала). 16.00 — «Кавказа Iуйре». Радиожурнал. 18.30 — «Школа чакхйоаккхарий заявкех» (гIалгIай меттала).

26 июнь.

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35— Ашараш. 8.25 — «Шоана дукхаеза ашараш». 12.10 — Литературно-ашарий композици. «Сакъердамерча талгIе тIа» (нохчий меттала). 12.30 — Ашараш. 15.15 — «Ше сийгаш» (гIалгIай меттала). 15.45 — «Тхох болхлой хургда». «Электроприбор» заводера передача. 16.00— КIиранден ашарий программа. 16.30 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск. 18.30 — «Иллеца доттагIал леладераштa» (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш моркхаш а йолаш, делкъелтIехьагIа догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 24 — 29, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Кхашка къахьегараштa

Юртбоахама балхаш шерра даьржача юкъа каст - каста кхашка къахьегараш болча хьоашалгIа ух культура болхлой. Иштта, дукха ха йоацаш Гудермесски района «Дружба», «Джалка», «Гудермесский» совхозий кхай тIарча станашка хилар республикански агитпоезд. Цун юкъе бар республика унахцIено лораяра, культура, бытови гIулакхаш дара министерствай болхлой, «Вайнах» яхача ансамбла концертни бригада, Гудермесски района культура отдела автоклуб, района централни библиотекера дIа-хьа лела библиотека.

Юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка художника академика П. З. Захарова творчествах дувцаш къамаьл дир республикански изобразительни искусствай музея Iилман болхлочо Е. А. Голдаевас. ДIа-хьа лелача библиотека болхлоша кийчйир «Юбилейни шера — вай хьинаре къахьегам!» яха книжкай выставка. ХIаьта автоклубе кхашка къахьегараштa лаьрхIа дар керда газеташи журналаши, стола тIара ловзараш. Массанахьа дика тIайидора «Вайнах» ансамбла концертни бригадо даь дог ураувтаду масса халхараш, даьха иллеши ашараши. Артисташта юкъе къаьстта белгалбаьлар С. Магомедов, С. Шаипов, М. Дидигов, А. Имагожев, О. Евлоева, З. Арсалиева кхыбараш.

Совхозий болхлошта доккха цIей хилар шоаш болча хьоашалгIа агитпоезд ярах.

С. БОЛДЫРКОВА,
Гудермесски горисполкома культура отдела инспектор.

Спорт

Дика кхаъ кхьачаб вайга Тулера. Укх деношка цига чакхйоаккхаш хилар треска тIа гIолла велосипедаш хахкара Еррнгроссийски спортивни обществай чемпионатий финалаш. Спортивни говзал лакха йола дукха велосипедисташ вIашагIтехача цу яхьашка дакъа лоацаш бар вай республика викалаш а.

Дика аьттув баьлар цига Грознерча спортсменкай Мартишина Ларисай. Цо, ирача къовсаме массарел хьалха а яьнна, «Динамо» спортобществa Российски Совета чемпионкай цIи яьккхар. Белгалдаккха доагIа, цо шийна тIехьайитача спортсменкашта юкъе пхеза дунен чемпионка хинна Гаркушина Тамара санна цIи хеза йола велосипедистка хиннилга. Ларисас велосипед хехка бархI шу да. Соахка духхьашха СССР спорта мастера норматив кхоачашъяьй цо.

Иштта цу яхьашка «Спартак» спортобществa Российски Совета командашта юкъе шоллагIа моттиг яьккхар Грознерча спартаковцаша.

С. ПАРЧИЕВ.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхамасекретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный. ул. Ленина. 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05156. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4817.